

Rapportage

Haalbaarheidsonderzoek “Loverboyproblematiek”

*Intersectorale samenwerking
in de keten als sleutel voor een succesvolle
aanpak van het Loverboy/Pooier circuit
Stichting Jeugdzorg St. Joseph
Gastenhof/Koraal Groep
Mondriaan*

Mondriaan Zorggroep

Colofon

1	Aanleiding onderzoek.....	3
2	Vraagstelling & gewenste resultaten	4
3	Opzet van het onderzoek	5
3.1	Aanpak.....	5
3.2	Bestudeerde bronnen en documenten	5
3.3	Overzicht geïnterviewden	5
4	Loverboyproblematiek uitgelicht	7
4.1	Het probleem Loverboys geschetst.....	7
4.2	Het wettelijk kader en politie/justitie in de aanpak.....	8
4.3	De keten geschetst	11
4.4	Bestaande initiatieven.....	12
5	Marktanalyse en kwantitatieve gegevens.....	18
5.1	Kwantitatief	18
5.2	Kwalitatief.....	19
6	Conclusies en aanbevelingen	26
6.1	Conclusies.....	26
6.2	Onze aanbevelingen	27
	Bijlage 1 Toekomstig wettelijk kader	30
	Bijlage 2 Informatie RCM&P	31
	Bijlage 3 Aanbevolen interventies.....	32
	Bijlage 4 Specifieke suggesties	33

Organisatie

Verantwoordelijk bestuurders	<ul style="list-style-type: none">• J. Rombout, Stichting Jeugdzorg St. Joseph• H. van Geffen, Koraalgroep• P. Peters, Mondriaan
Opdrachtgevers namens de bestuurders:	<ul style="list-style-type: none">• Dhr. B. van Broeckhoven, directeur Gastenhof• Dhr. B. Dolmans, pedagogisch directeur Stichting Jeugdzorg St. Joseph
Projectleider:	René Andriessen, namens Gastenhof, en Frank Keysers, Van Gemert Groep, namens de Stichting Jeugdzorg St. Joseph
Documentnummer	L18.22.01.02.R v3
Versie & printdatum	1: 18-11-2010 2: 8-2-2011 3: 3-3-2011

1 Aanleiding onderzoek

Afgelopen decennium is de aandacht voor loverboyproblematiek sterk toegenomen. Daarbij is ook steeds duidelijker geworden in welke vreselijke situaties en dilemma's de slachtoffers veelal terechtkomen. Omdat de loverboypraktijk vaak niets anders is dan gedwongen prostitutie, dekt in dat geval de term "pooier(boy)" beter de lading dan de term "loverboy". Echter: een loverboy buit een slachtoffer op tal van manieren uit. Dit gebeurt niet alleen in de prostitutie. Een loverboy is dus niet altijd een pooierboy. Wij gebruiken daarom de term 'loverboy', ook omdat deze het meest ingeburgerd is.

De heren Ben Dolmans (pedagogisch directeur van de Stichting Jeugdzorg St. Joseph) en Ben van Broeckhoven (directeur van Gastenhof) hebben Frank Keyzers (adviseur namens de Van Gemert Groep) en René Andriessen (intern projectleider bij Gastenhof) medio september 2010 opdracht gegeven een project op te zetten rond de Loverboyproblematiek, waarbij specifiek ingezoomd dient te worden op de mogelijke rol daarbij van Het Keerpunt en Icarus, Gastenhof en Mondriaan. Afsproken werd om dit in de eerste fase in de vorm van een haalbaarheidsonderzoek te doen en na het onderzoek te bekijken hoe verder te gaan.

Aangezien de noodzakelijke keten van het voorkómen van slachtoffers tot straf voor de dader steeds meer schakels gaat omvatten, is het belangrijk een totaalbeeld van de aanpak in Limburg te schetsen. Aan de hand hiervan kan worden ingeschat in hoeverre de organisaties J.J.I. Het Keerpunt en de JeugdzorgPlusinstelling Icarus (samen de Stichting Jeugdzorg St. Joseph vormend), Gastenhof als onderdeel van de Koraal Groep, en GGZ-instelling Mondriaan meer dan tot nu toe een rol kunnen vervullen in de opvang en behandeling van zowel slachtoffers als daders. Uit contacten met het Openbaar Ministerie, resp. de Veiligheidshuizen, blijkt dat hier behoefte aan bestaat.

2 Vraagstelling & gewenste resultaten

De opdrachtgevers hebben de volgende vraagstelling en gewenste resultaten geformuleerd:

- is het ontwikkelen van een aanbod voor loverboys en/of loverboy-slachtoffers voor de drie betrokken instellingen zinvol en haalbaar (evt. in een samenwerking met andere partijen en zo ja welke)?;
- onderzoek deze vraag en leg het antwoord vast in een rapportage zodanig dat de opdrachtgevers een besluit kunnen nemen over wel of niet door te gaan. Besteed in dit rapport expliciet aandacht aan:
 - analyse van de problematiek;
 - inventarisatie van bestaande initiatieven en mogelijke lacunes;
 - inzicht in haalbaarheid qua aantallen en prognoses;
 - inzicht in draagvlak bij relevante partijen en stakeholders;
 - een eerste aanzet formulering passend aanbod.

Op basis van het rapport kan worden bepaald het project voort te zetten middels het zoeken naar de juiste financiering, het opzetten van een projectorganisatie en het inrichten van de gewenste voorzieningen.

3 Opzet van het onderzoek

3.1 Aanpak

Om de vraagstelling zoals genoemd in de vorige paragraaf te kunnen beantwoorden werden de volgende interventies uitgevoerd:

- analyse van relevante document en bronnen over loverboyproblematiek;
- semigestructureerde interviews met stakeholders;
- stuurgroepbijeenkomsten met de heren Rombout, Dolmans, De Ronde en Van Broeckhoven ter validatie van de onderzoeksgegevens alsook het kunnen bepalen van vervolgstappen;
- analyse van de doelgroep, relevante kengetallen en marktinformatie;
- bezoek opening van het Meldpunt Loverboys Westelijke Mijnstreek op 30 september 2010 in Sittard;
- bezoek Symposium “Loverboy...ontmaskerd minder mooi” op 8 december in Amersfoort.

3.2 Bestudeerde bronnen en documenten

De volgende *bronnen* werden onder andere bestudeerd:

- Loverboys: feiten en cijfers; een quick scan. Anke van Dijke en Linda Terpstra. Amsterdam, 2005
- De betovering verbroken; methodiek preventie en aanpak jeugdprostitutie. Anke van Dijke, Linda Terpstra e.a.. Utrecht, 2006
- Ketenaanpak Jeugdprostitutie & Loverboyproblematiek. GGD Rotterdam-Rijnmond, 2007
- Toolkit Task Force Mensenhandel, 2009
- PP-Presentatie “Mensenhandel”. Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie, Politie Limburg Zuid, 2010
- PP-Presentatie “Bordergirls en Loverboys”. René Cardynaals, 2010
- Informatiemap Helse Liefde; Aanpak Loverboys Westelijke Mijnstreek, 2010; ontvangen bij de opening van het Meldpunt Loverboys Westelijke Mijnstreek op 30 september 2010
- Mensenhandel; 10 jaar Nationaal Rapporteur Mensenhandel. 2010
- Digitale reader Symposium “Loverboy...ontmaskerd minder mooi”.

3.3 Overzicht geïnterviewden

Doel van de *interviews* was te komen tot een verkenning van de huidige situatie (inclusief cijfers), het peilen van wensen ten aanzien van de hulpverlening, en daarbij een aanzet te maken tot het vergroten van draagvlak voor deze materie. De volgende personen werden (meestal op locatie, soms telefonisch) geïnterviewd:

- Stichting Jeugdzorg St. Joseph: Math Claessen, trajectbegeleider en plaatsingscoördinator; Kimberly Gladdines, gedragswetenschapper; Tamara Cools, trajectbegeleider; Didi Speessen, trajectbegeleider
- Gastenhof: Wil Hermans, systeemtherapeut
- Mondriaan: René Cardynaals, psychiater in opleiding
- Meldpunt Loverboys Sittard-Geleen: Manuel Kikken, beleidsmedewerker gemeente Sittard-Geleen; Theo Hendrickx, politie Geleen; Marlies Levels, maatschappelijk werker Partners in Welzijn
- Openbaar Ministerie en rechtbank:
 - Jos Wauben, programmamanager Veiligheidshuisontwikkeling Limburg vanuit het Openbaar Ministerie
 - Anneke Rogier, (jeugd)officier van justitie Maastricht, portefeuillehouder mensenhandel/-smokkel Regioparket Limburg

- Wim Stienen, Officier van Justitie/hoofd beleidsafdeling; Peter Schleijsen, accountmanager AJB; Roermond
- Jan Wassenberg, kinderrechter Roermond
- Anneke Schreinemakers en Rob Bakker van het team Familie- en Jeugdrecht van de rechtbank Maastricht, resp. vice-president op de organisatie en vice-president op de inhoud
- Reclassering Nederland, bureau Roermond:
 - Jacqueline Ketelaar, regiomanager
 - Damiaan van den Eijnden, beleidsmedewerker; Haico Droomers, reclasseringswerker
- Bureau Jeugdzorg Limburg: Marjo Geilen, GZ-psychologe; Kim Donckers, diagnosticus/jeugdbeschermer
- Veiligheidshuizen:
 - Peter Jonassen, Veiligheidshuis Maastricht
 - Adèle Hoekstra, coördinator/procesmanager; Dees Gardeniers, procesmanager; Veiligheidshuis Heerlen
 - Frans van der Reijden, procesmanager; Hay Ververgaart, procesmanager; Veiligheidshuis Kerkrade
- Peter Nelissen, zelfstandig onderzoeker
- Provincie Limburg: Chantal Bos-Schillings, beleidsmedewerker afdeling jeugdzorg; Wendy Schins, beleidsmedewerker afdeling veiligheid
- XONAR:
 - Louise Verhoef, manager Vrouwenopvang en –hulpverlening bij XONAR; tevens manager GAR (Geweld in AfhankelijkheidsRelaties) bij de Mutsaersstichting
 - Jeroen Eijkenboom, meewerkend teamleider CLAS en aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling
- Politie:
 - Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie, Politie Limburg Zuid: Jos Huizingh, Christa Keehnen, Jacques Baumans
 - Herman Bartelink, taakveldhouder Jeugd, basiseenheid Stein-Beek-Schinnen
 - Jacques Peters, informatierechercheur vreemdelingenpolitie, tevens Meldpunt loverboys voor Limburg Noord
- GGD Zuid-Limburg,: Annemarie Niekamp, arts M&G en coördinator sexuele gezondheid; Renee Keesmekers, Desi Hollman en Daisy Telg, verpleegkundigen
- CoMensha: Ria van Neerbos, contactpersoon Limburg Zuid
- Kayliegh Melsted, Kinder- en Jongerenrechtswinkel Maastricht
- Mw. van Dijke, lid Raad van Bestuur Fier Fryslân
- Gerda Velthuizen, hoofd behandeling Huize Alexandra, Avenier, Almelo

4 Loverboyproblematiek uitgelicht

‘Het hart van een loverboy(-slachtoffer) is moeilijk te raken’

4.1 Het probleem Loverboys geschetst

Loverboys zijn pooiers die meisjes en jonge vrouwen emotioneel en sociaal afhankelijk maken met als doel ze in de prostitutie of in de drugshandel te werk te stellen en hun verdiensten te confisqueren. Kernbegrippen zijn: ‘uitbuiting’ en ‘onvrijwilligheid’. Fysieke bedreiging of mishandeling zijn daarbij geen uitzondering. Omdat de dwangstrategie niet meteen duidelijk is zijn veel meisjes zich pas te laat bewust van de misbruiksituatie.

Het dwingen van meisjes/vrouwen tot prostitutie geldt als mensenhandel en is een van de zwaarste delicten die beschreven staan in het Wetboek van Strafrecht (artikel 273) omdat het gaat om feiten, gericht tegen de persoonlijke vrijheid van mensen, waarmee hoge illegale winsten worden gemaakt en er op grove wijze slachtoffers worden gemaakt.

Het oogmerk van mensenhandel is uitbuiting. Bij de strafbaarstelling van mensenhandel staat het belang van het individu op behoud van lichamelijke en geestelijke integriteit en persoonlijke vrijheid voorop. Prioriteit in de aanpak van mensenhandel hebben zaken waarbij het gaat om seksuele uitbuiting, minderjarige slachtoffers en verwijdering van organen. Indien het meisje dat gedwongen wordt tot prostitutie nog niet 18 jaar oud is, is er bovendien sprake van jeugdprostitutie, hetgeen ook strafbaar is. Gebruik van dwangmiddelen geldt daarbij als een strafverzwarende omstandigheid. Er bestaat een grijs gebied tussen seksueel misbruik, onderdrukking, verplicht onveilig vrijen en verplicht drugsgebruik in één-op-één-relaties, en het uitbuiten ten behoeve van gewin of van derden.

De daders zijn Nederlandse jongemannen met meestal een allochtone achtergrond (en dan met name Marokkaans), in de leeftijd van 18-30 jaar oud. De geïnterviewden geven aan dat het beeld van de dader kan variëren van goed uitziend, stijlvol gekleed en met een auto of brommer, tot blank, niet knap, niet goed gekleed en met een fiets. Ze hebben een laag opleidingsniveau en zijn al op jonge leeftijd aan een criminele carrière begonnen (gewelddelicten, vermogensdelicten). Ze zijn uit op macht en veel geld, zijn gevoelsarm en hebben geen respect voor vrouwen. Ze zien hen als “gebruiksvoorwerp”. Ze zijn sociaal vaardig, meesters in het manipuleren, en hebben geen schuldgevoelens. Ze zijn vaak onderdeel van een (inter)nationaal netwerk van georganiseerde misdaad, waar ze dan ook hun macht en kracht vandaan halen. Minstens kennen ze elkaar. Hun slachtoffers zoeken ze steeds minder bij scholen (daar worden ze in de gaten gehouden) maar steeds vaker bij discotheken of praktijkscholen en sociale werkvoorzieningen.

Volgens een aantal geïnterviewden benaderen loverboys steeds oudere meisjes (dichtbij de 18 jaar; in tegenstelling tot vroeger op de leeftijd van 15-16 jaar) en maken ze steeds meer gebruik van intimidatie dan van “verliefdheid”. Ze willen dus sneller resultaat van hun inspanningen. Daarnaast wordt als middel tot intimidatie regelmatig gebruik gemaakt van de situatie rond bloed- en eerwraak: vanwege de dreiging vanuit het stamgezin kan het meisje na een “ongewenste” relatie niet meer terug naar haar eigen gezin en wordt dan “opgevangen” door de loverboy; of een meisje wordt verkracht, durft hierover niet met haar ouders te praten en blijft in de macht van de verkrachter.

De typische loverboy, die op locatie een meisje zoekt, komt echter steeds minder voor. De werving gebeurt namelijk steeds meer via het Internet (chat-sites). Ook voor het onderling contact tussen de daders en het “aanbieden” van de slachtoffers spelen de moderne communicatiemiddelen (social media) een steeds belangrijkere rol. Hier dient dus een inhaalslag gepleegd te worden door opsporingsambtenaren en beschermers.

Geconstateerd wordt dat veel loverboys vanuit de Randstad naar hier komen omdat de meisjes hier nog “naïever” zijn. Daarnaast worden slachtoffers vaak ad hoc tewerkgesteld in Antwerpen, Brussel of Keulen, die sneller te bereiken zijn dan de Randstad. Het komt ook voor dat meisjes zelf per trein naar de Randstad reizen, nadat de eerste contacten middels internet zijn gelegd.

De slachtoffers hebben meestal ook een laag opleidingsniveau (kan echter ook universitair zijn), zijn vanaf 15 jaar oud (maar kunnen ook 40-plusser zijn), staan niet sterk in hun schoenen, hebben een slecht zelfbeeld, zijn zeer beïnvloedbaar, komen vaak uit gebroken gezinnen of uit gezinnen met seksueel overschrijdend gedrag, en hebben vaak een ontwrichte jeugd gehad. Ze hebben vaak persoonlijkheidsproblemen/borderline. Het hebben van een verstandelijke of lichamelijke handicap maakt hen tot een gemakkelijker doelwit. Ze zijn inmiddels seks- en/of drugs- en/of gokverslaafd. Ze zijn doodsbang voor de loverboys, maar anderzijds krijgen ze van hen “iets van levensbelang” wat ze elders niet krijgen: veiligheid, bescherming, erkenning, aanzien. Stoppen met het contact voelt voor hen dan ook hetzelfde als “afkicken”. Maar ook kunnen ze geïntimideerd worden omdat bedreigd wordt hun gezinsleden iets aan te doen. Indien het probleem bij ouders bekend wordt kunnen ook zij door intimidatie onmachtig raken om actie te ondernemen (als hen al duidelijk is wat ze zouden kunnen doen). Slachtoffers kunnen ook gemakkelijk daders worden door anderen dan zichzelf in te zetten voor prostitutie of drugsrunning (ronselaars). Zij worden vaak niet als slachtoffer herkend.

De “fasen” die dader en slachtoffer doorlopen zijn: opsporen van slachtoffer (al dan niet via internet: hawking) ontmoeting, indruk maken (grooming), relatie aangaan (inlijving), seksueel contact hebben, de grenzen verleggen, aanzetten tot prostitutie, en exploitatie (uitbuiting).

Het proces van afhankelijkheid verloopt via:

1. *Verliefdheid*
2. *Grensverlegging*
3. *Hersenspoeling*
4. *Ultieme gehoorzaamheid*
5. *Ontluistering*
6. *Ontmaskering*
7. *Losmakingproces.*

Pas vanaf fase 5 is het slachtoffer toegankelijk voor hulp. Belangrijk is dan geen vooroordelen te hebben ten aanzien van de gedragingen van het slachtoffer en niet verkeerd te spreken over de Loverboy (waardevrij benaderen). Tegenwerkende omstandigheden kunnen echter zijn: persoonlijkheidsstoornissen, het (verkeerde) sociale systeem, of verslaving.

Probleem bij interventies is de maatschappelijk verander(en)de seksuele moraal, waardoor moeilijk vast te stellen is wanneer iemand vrijwillig zijn normen en waarden in dit kader overschrijdt. De fasen 1 en 2 zijn dan ook vaak moeilijk te onderscheiden van “gewoon” puberaal gedrag, “opvliegers” in seksuele activiteiten, en kortdurende experimenten.

4.2 Het wettelijk kader en politie/justitie in de aanpak

Het wettelijk kader tot aanpak bestaat uit:

- De *Wet op de Jeugdzorg*, waarbij Bureau Jeugdzorg moet bepalen of een jeugdige hulp nodig heeft, dan wel of een maatregel van gezag overwogen dient te worden. Meisjes kunnen een machtiging gesloten plaatsing opgelegd krijgen om hen te beschermen tegen hun omgeving en om weglopen te voorkomen;
- Het *Burgerlijk Wetboek*, waardoor een kinderrechter een jeugdige onder toezicht kan stellen van een gezinsvoogdijinstelling;

- Het *Wetboek van Strafrecht*, waarbij iemand die schuldig is aan mensenhandel (in de brede zin des woords) met een gevangenisstraf gestraft wordt:
- Hoewel nauwelijks gebruikt, dient hier ook de *Wet BOPZ* genoemd te worden: bij sprake van acuut gevaar kan worden overgegaan tot starten van IBS- dan wel RM-procedure.

De loverboys zijn strafrechtelijk vaak moeilijk aan te pakken omdat de slachtoffers meestal geen aangifte willen doen: uit angst of omdat het emotioneel erg zwaar is om aangifte te doen tegen je (ex-)geliefde. En als je al een loverboy kunt veroordelen is het vaak maar een “loopjongen” en niet een “kopstuk”. Slechts in enkele procenten van de meldingen lukt het om tot een veroordeling te komen, ondanks het feit dat mensenhandel geen klachtdelict is maar ambtshalve vervolgbaar. Dat betekent dat hulpverleners, ouders, onderwijzers ook aangifte kunnen doen op basis waarvan politie en Openbaar Ministerie tot opsporing en vervolging kunnen overgaan. Om de daders ook te kunnen berechten is het gewenst dat het slachtoffer uiteindelijk toch aangifte doet of een verklaring aflegt om over te kunnen gaan tot een succesvolle vervolging van de dader.

Binnen J.J.I. Het Keerpunt is bijvoorbeeld niemand geplaast op indicatie “loverboy”, terwijl deze er volgens de geïnterviewden ongetwijfeld tussen zullen zitten.

De geïnterviewden van Bureau Jeugdzorg geven aan dat ze zelden te maken krijgen met loverboys, hoogstens als ze via schoolverzuim en jeugdreclassering, dan wel via de jeugdbescherming om andere redenen, in beeld komen. Vaak is onderliggende oorzaak dwang vanuit ouders, broers of vrienden; maar ook drugsgebruik en daardoor veel financiële behoeften.

Ook de geïnterviewde kinderrechters geven aan nauwelijks jongens te zien vanwege het (waarschijnlijk) loverboy-zijn, maar eerder vanwege de traditionele delicten (bijvoorbeeld diefstal met geweld). Mogelijke slachtoffers komen in beeld bij civielrechtelijke procedures vanwege ontwikkelings- en opvoedingsproblemen, schoolproblemen, gedrag in de openbare ruimte, al dan niet in combinatie met verstandelijke handicap en psychiatrische problematiek, maar harde cijfers zijn niet te geven.

Veel meisjes, die bij Icarus zijn opgenomen, hebben volgens de geïnterviewden van de Stichting Jeugdzorg St. Joseph op de een of andere manier te maken (gehad) met loverboys; volgens het Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie vaker als drugsrunners dan als prostituees. Ook in Gastenhof heeft een substantieel deel van de opgenomen jeugdigen loverboy-gerelateerde problematiek (gehad).

Probleem bij de hulpverlening is vaak de te gering beschikbare tijd om besef voor de problematiek bij het meisje te krijgen (inzicht verkrijgen duurt al snel een half jaar), om te werken aan het thuismilieu, om nazorg op te zetten (wachtljsten bij andere hulpverleningsinstanties), om werk en/of huisvesting te zoeken (eveneens wachtlijsten). Een aantal geïnterviewden denkt dat veel kinderrechters zo snel mogelijk willen doorplaatsen naar het vrijwillig kader: “Zij denken dat deze meisjes binnen drie maanden te genezen zijn”.

Het komt zelfs voor dat meisjes langer willen blijven (gesteund door ouders, gezinsvoogd en hulpverleners) maar dat “de onafhankelijke GZ-psycholoog via BJZ in één contactuur bepaalt dat er voldoende zelfinzicht bij het meisje is, waardoor de casus niet voor de kinderrechtter komt en er op die manier geen verlengde machtiging wordt afgegeven”. Dit leidt tot onnodige recidieven, al dan niet via de crisisopvang. En komt er een verlengde machtiging, dan hangt het sterk af van BJZ welke hulp er geboden kan worden.

Anderzijds geven de geïnterviewde kinderrechters aan dat voor hen het criterium is om tot (verlenging) gesloten plaatsing te besluiten: een bedreigde ontwikkeling en geen alternatief. Zeker kunnen zij ook een machtiging verlengen als het meisje al op de goede weg is of als er gewacht moet

worden op nazorg. Zij moeten echter met name varen op het advies van de GZ-psycholoog. Bovendien moet er concreet zicht zijn op (na)behandeling en liefst zo snel mogelijk. En dat laat te vaak te lang op zich wachten. De jeugdbeschermers die tijdens de zitting aanwezig zijn, hebben volgens de kinderrechters een moeilijke rol: zij zijn geen procesbegeleider, gedragsdeskundige of jurist, maar inhoudelijk deskundig en hulpverlener voor de minderjarige. In deze rol kunnen ze het moeilijk hebben richting advocaten of richting de ouders van de jongere. Met de advocaten hebben de kinderrechters in het algemeen goede ervaringen.

Diverse geïnterviewden geven aan dat de politie (uiteeraard) met name op de bewijslast ingaat, maar daarbij niet altijd beseft dat het voor (Licht Verstandelijk Beperkte) slachtoffers moeilijk is om ervaringen consistent te vertellen en om feiten hard te maken. Hierdoor zijn ze ongeloofwaardig en komen ze extra in de slachtofferrol.

Ook hebben sommigen ervaren dat pas mag worden begonnen met behandeling van slachtoffers nadat het gerechtelijk onderzoek is afgerond en feiten en getuigenissen duidelijk zijn, om te voorkomen dat herinneringen (en dus getuigenissen) veranderen gedurende de therapie. Dit is volgens een aantal geïnterviewden slecht voor de verdere begeleiding omdat zo snel als mogelijk het meisje duidelijk gemaakt moet worden dat ze OK is, dat ze er toe doet! Op navraag hierover geeft Theo Hendrickx van de politie Geleen aan dat hulp aan het slachtoffer wél prioriteit heeft boven het gerechtelijk onderzoek.

Ten aanzien van echte traumaverwerking geeft René Cardynaals van Mondriaan aan dat het niet zo'n probleem is als deze niet meteen kan starten.

Volgens Jeroen Eijkenboom van CLAS-XONAR is het bij de dader wel belangrijk om het justitieel voortraject af te ronden, want anders durft hij niet te praten en dan krijgt het slachtoffer nog geen erkenning.

Ook valt het (Wil Hermans; bevestigd door Theo Hendrickx van de politie) op hoe weinig verbinding er bestaat tussen de diverse politiekorpsen zodat een meisje, dat vanuit deze omgeving naar een grote stad wordt gestuurd door haar loverboy, niet ook in de grote stad adequaat door de politie gevolgd/begeleid wordt.

Contacten tussen de diverse regio's van Reclassering Nederland verlopen volgens Jacqueline Ketelaar wel goed.

Veel geïnterviewden geven aan dat het volgen van het wettelijk kader vaak leidt tot tijdverlies. Hoezeer men begrijpt dat procedures zorgvuldig doorlopen moeten worden, de realiteit is ook dat meisjes, in afwachting van een machtiging gesloten plaatsen weer verdwijnen, voordat politie hen bijvoorbeeld naar gesloten jeugdzorg kan brengen.

Veel geïnterviewden geven ook aan dat het frustrerend is dat slachtoffers niet langdurig gedwongen behandeling kunnen krijgen. Enige mogelijkheid tot nu toe is een machtiging gesloten plaatsing bij minderjarigen (zie boven). Een BOPZ niet meestal niet toepasbaar. Eerder zou de insteek "niet-wilsbekwaam" moeten zijn.

Mogelijk dat in 2011 de Wet "Onvrijwillige psychische zorg" (of: verplichte GGZ) van kracht wordt en een oplossing biedt. Binnen deze wet spreekt een rechter zich uit over verplichte zorg (opvang, behandeling, medicatie), nadat hij diverse professionals en familieleden heeft gehoord (meer maatwerk). Het mogelijk schade-effect is belangrijker dan het mogelijke gevaars-aspect en de maatregel is specifiek ook bedoeld voor psychische stoornissen, verslavingsproblematiek en jongeren. De maatregel is persoonsgebonden, dat wil zeggen, onafhankelijk van het verblijf.

Ook in 2011 treedt naar verwachting de gewijzigde regeling voor de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidsstelling in werking (eveneens meer maatwerk). Ten aanzien van de daders zou hier meer gebruik gemaakt moeten kunnen/worden, bijvoorbeeld ten aanzien van gedwongen behandeling, en het opleggen van een gebiedsverbod of contactverbod (met slachtoffers).

In 2011 treedt mogelijk een wijziging op in een aantal artikelen in het kader van jeugdbescherming, waardoor er sneller en langduriger ingegrepen kan worden.

Wat betreft afstemming en communicatie rond vermeende probleemsituaties zou meer dan in het verleden de privacy onderschikt moeten worden aan het belang van slachtoffer of dader. De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling wordt per 1 januari 2011 verplicht voor iedereen die werkt in onderwijs, kinderopvang, zorg en welzijn en bij justitie. De wet stelt gebruik van een meldcode verplicht voor professionals bij (mogelijke) signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor toekomstig wettelijk kader, zie ook [bijlage 1](#)

4.3 De keten geschetst

In dit rapport wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de hulpverleningsketen (de te nemen acties ten behoeve van hulp rond een cliënt, beginnend bij "licht" en eindigend bij "zwaar")
- het **netwerk** van partners in dit kader (ingewikkelder en uitgebreider dan een "opvolgende" keten)
- de diverse domeinen/**sectoren**, waarin de organisaties hun primaire werkveld hebben (justitie, zorg, onderwijs).

Onderstaand wordt, op basis van bestaande landelijke activiteiten, globaal de keten rond de aanpak van Loverboyproblematiek beschreven, conform de stappen zoals die veelal in de veiligheidsketen gebruikt worden, met name gezien vanuit de hulp aan slachtoffers (indeling volgens Frank Keyzers en René Andriessen):

1. *Proactie: het voorkomen van risicovolle situaties:*

- a. Het best is natuurlijk daders te voorkomen door (als maatschappij) te zorgen voor een goede opvoeding en voor opvoedingsondersteuning
- b. via randvoorwaarden voorkomen dat er ongewenst contact plaatsvindt tussen loverboys en potentiële slachtoffers: verdachte jongeren sneller aanspreken, registreren of oppakken (preventieve bemoeizorg; bijvoorbeeld op hangplekken), surveilleren bij scholen

2. *Primaire preventie:*

Via voorlichting aan jongeren (bewustwording) voorkomen dat meisjes in handen van loverboys vallen; zelfvertrouwen en onafhankelijkheid bij meisjes vergroten

3. *Secundaire preventie:*

- Signaleren van opvallend gedrag: thuis weglopen, schoolverzuim, gezondheidsklachten, er slecht uitzien, plotselinge gedragsverandering, alcohol- en drugsgebruik, het plegen van strafbare feiten, het leeghalen van bankrekeningen van familie of vrienden, het ronselen van vriendinnen voor de prostitutie, het opeens hebben van een nieuw mobieltje, kleding of veel make-up, tatoeage met de naam van de vriend.

- Het is belangrijk dat politiemedewerkers, (jeugd)hulpverleners, jongerenwerkers, docenten, leerplichtambtenaren, schoolmaatschappelijk werkenden, GGD-medewerkers, maar ook ouders, familie en vrienden de signaleren herkennen.
- Contact leggen en verifiëren, door te praten met het meisje en eventueel haar ouders; overleggen met collega's of andere professionals. Binnen zorgadviesteams op scholen kan extra aandacht gegeven worden in geval van strafbare feiten, drugsgelateerde activiteiten of zorgelijke thuissituaties.
- Melden en registreren
- Beoordelen en monitoren

4. *Preparatie:*

Via deskundigheidsbevordering professionals vaardig maken zo nodig meteen actie te ondernemen

5. *Repressie en hulpverlening (interventie)*

- Doorgeleiden naar MW
Melden bij BJZ/Raad voor de Kinderbescherming: hulpverlening, resp. ondertoezichtstelling of ontheffing/ontzetting uit de ouderlijke macht. Niet iedereen kan echter verwezen worden naar de Raad voor de Kinderbescherming. Indien een casus niet ernstig genoeg lijkt kan BJZ in eerste instantie jeugdhulpverlening indiceren. Bij blijvende problemen komt de casus retour bij BJZ en wordt dan pas de weg naar de Raad voor de Kinderbescherming ingeslagen. Een kinderrechter zal toetsen op de grondslagen “veiligheidsrisico” en “onttrekken aan het gezag” en dat is niet altijd hard te maken.
 - Melden bij Politie/OM: bevrijden slachtoffer, bescherming bieden, aangifte doen, opsporing en vervolging
- Rechtstreeks aanmelden via justitiële, strafrechtelijke, traject indien er strafbare feiten door de daders zijn gepleegd. Rechtstreeks ontdekken van slachtoffers van mensenhandel door politie.

Aanvullend hulpverleners: opvang, behandeling, reïntegratie.

6. *Nazorg:*

Warme overdracht en het welzijn van het meisje na afloop van de behandeling in de gaten blijven houden

4.4 Bestaande initiatieven

Het loverboyprobleem werd in eerste instantie opgemerkt en aangepakt in “de vier grote steden”: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Ook in bijvoorbeeld Eindhoven, Groningen en Zwolle werden activiteiten ondernomen om dit probleem terug te dringen, waarbij in eerste instantie enkele schakels werden gecreëerd om langzaam toe te groeien naar een keten.

De belangrijkste initiatieven in het kader van opvang en begeleiding/behandeling zijn (de eerste twee worden deels en tijdelijk, van 2008-2011, betaald vanuit de RUPS-regeling: Regeling Uitstapprogramma's Prostituees) zijn:

Landelijk:

1. “Uitstapproject Prostitutie” van het Leger des Heils, of het “Scharlaken Koord” van Tot Heil des Volks
2. Fier Fryslân
3. Pretty Woman
4. Stichting Stop Loverboy Nu

5. Expertisepunt Jeugdprostitutie
6. Regionale Coördinatiepunten Mensenhandel & Prostitutie
7. CoMensha
8. Veiligheidshuizen
9. Huize Alexandra, onderdeel van Avenier

In Limburg:

10. Helse Liefde
11. Meldpunt/pilot Westelijke Mijnstreek
12. Mutsaersstichting
13. VrouwenOpvang en –Hulpverlening van XONAR
14. GGD Zuid Limburg, afdeling Sense. Hoewel geen specifieke voorziening in het kader van hulp aan (daders of) slachtoffers, maar eerder een belangrijke vindplaats, wordt zij hier kort beschreven vanwege de specifieke en vaak onbekende positie binnen de gezondheidszorg en binnen de boven geschetste keten
15. Reclassering Nederland. Hoewel ook geen specifieke voorziening in het kader van hulpverlening, wel een belangrijke partner in de keten.

De initiatieven nader toegelicht

1. *“Uitstapproject Prostitutie”* en het *“Scharlaken Koord”*

Volwassen jonge vrouwen kunnen zich gedurende het losmakingproces melden bij het *“Uitstapproject Prostitutie”* van het Leger des Heils, of bij het *“Scharlaken Koord”* van Tot Heil des Volks (straatwerk, preventie en hulpverlening rond prostitutie, kortdurende opvang, re-integratie)

2. *Fier Fryslân*

Fier Friesland is de initiatiefnemer achter Asja. Asja is een opvangvoorziening voor meisjes en jonge vrouwen die de (gedwongen) prostitutie willen verlaten. Asja biedt minimaal drie maanden en maximaal zes maanden opvang en begeleiding aan tien cliënten op een geheim adres. Indien strafbare feiten aan het licht komen worden deze altijd gemeld bij de politie. Cliënten tekenen hiervoor.

Fier Fryslân is uitgegroeid tot een specialistische aanbieder op het gebied van eengerelateerd geweld, geweldadige relaties, e.d.. Van origine is Fier Fryslân een Blijf van mijn Lijf Huis, maar men wilde meer bieden. Dit is uitgegroeid tot een zorgaanbieder die specialistisch werkt.

Het zorgkantoor was bereid tot financiering, wat het begin was van een grote en snelle ontwikkeling. Zij zijn erkend AWBZ-aanbieder, Zorgverzekeringswet-aanbieder en GGZ-aanbieder. Dit geldt ook voor WMO-gelden.

Inmiddels is Fier Fryslân betrokken bij de oprichting van een leerstoel Kindermishandeling en is de behandelmethodiek binnen ASJA als bewezen effectief verklaard door het NJI.

Fier Friesland staat open voor samenwerking, maar verbindt hier wel voorwaarden aan. Fier Friesland ziet haar product niet als iets wat zomaar kopieerbaar is; het gaat hen om bezieling/betrokkenheid en visie.

3. *Pretty Woman*

Pretty Woman in Utrecht en Amersfoort biedt voorlichting en hulpverlening aan jonge vrouwen, onder andere in het kader van loverboyproblematiek en misbruikrelaties.

4. *Stichting Stop Loverboy Nu*

De stichting is in 2005 opgericht door Anita de Wit, moeder van een loverboyslachtoffer. En is bedoeld voor slachtoffers, ouders en hun omgeving. Er is een anonieme hulplijn, er wordt op diverse manieren voorlichting gegeven en er zijn lotgenotenbijeenkomsten. Symbool is de vlinder (kwetsbaar, vrijheid, verliefdheid).

5. *Expertisepunt Jeugdprostitutie (vanaf 1-1-2011 het Expertisecentrum Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag)*

Het Expertisepunt Jeugdprostitutie van MOVISIE heeft een uitgebreid aanbod aan trainingen en workshops op het gebied van jeugdprostitutie, zoals over: loverboys en internet; seksueel grensoverschrijdend gedrag (het 'Vlaggensysteem'); Advies- en Steunpunten Huiselijk geweld en Jeugdprostitutie.

6. *Regionale Coördinatiepunten Mensenhandel & Prostitutie*

Hoewel geen kerntaak (dat is opsporing) hebben de Regionale Coördinatiepunten Mensenhandel & Prostitutie een rol in de opvang en plaatsing van slachtoffers van mensenhandel, inclusief loverboys (zie verder [bijlage 2](#))

7. *CoMensha*

CoMensha wordt door het Ministerie van Justitie gefinancierd en heeft regionale en lokale netwerken opgezet die de opvang en hulpverlening op zich nemen. De netwerken en gebieden zijn gekoppeld aan politieregio's. Een netwerk bestaat o.a. uit opvanginstellingen, advocaten, maatschappelijk werk, politie, jeugdzorg, NIDOS en gemeentelijke instanties.

Als een slachtoffer bij CoMensha wordt aangemeld, bemiddelt CoMensha, indien nodig, bij plaatsing in een opvanghuis. CoMensha ondersteunt netwerken door o.a. het meedenken in oplossingen, knelpunten e.d.. CoMensha concentreert zich op 18-plus slachtoffers; 18-minners worden verwezen naar BJZ of NIDOS.

Daarnaast is CoMensha het centrale meldpunt voor alle slachtoffers van mensenhandel in Nederland. Ieder gesignaleerd mogelijk slachtoffer in Nederland dient dan ook bij CoMensha gemeld te worden door de persoon of instantie bij wie het slachtoffer bekend is (of door het slachtoffer zelf). Slachtoffers worden gemeld alleen voor registratie, of voor registratie én informatie, of voor registratie én opvang.

8. *Veiligheidshuizen*

Een Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband dat zich richt op het terugdringen van overlast en criminaliteit. Netwerkpartners zijn veelal: gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, reclasseringsorganisaties, zorg- en welzijnsorganisaties. De veiligheidsmanager van de gemeente vertegenwoordigt veelal in eerste instantie de zorg- en welzijnsorganisaties. De organisaties werken vanuit één locatie samen aan opsporing, vervolging, berechting en hulpverlening, met als doel het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. In Limburg bestaat een dekkend netwerk van zes Veiligheidshuizen.

De Veiligheidshuizen zijn in Nederland (nog) verschillend georganiseerd rondom de aandachtsgebieden: bestuursrechtelijk, strafrechtelijk en zorg. Als het OM leading is heeft de strafrechtelijke insteek de overhand; als de centrumgemeenten leading zijn (zoals in Zuid-Limburg, gesteund door het OM) vormen ook bestuursrecht en zorg een belangrijke insteek.

Zij organiseren integrale, sectoroverstijgende (zorg en veiligheid) samenwerking ten behoeve van een persoonsgerichte, integrale, aanpak (bemoeizorg). De doelgroep bestaat meestal uit (ex-) delinquenten (die veel problemen hebben en daardoor veel problemen veroorzaken) en andere overlast-gevende multiproblem-gevallen, die in het verleden van het kastje naar de muur werden gestuurd omdat ze niet door (zorg)organisaties alléén geholpen konden worden (zorgmijders). De kracht en het belang van de Veiligheidshuizen ligt in de integrale aanpak, op basis van selectie en prioritering van juist die personen, die de meeste last veroorzaken.

Het is moeilijk om loverboys rechtstreeks aan te pakken op hun loverboy-praktijken omdat er strafrechtelijk vaak niets te bewijzen valt. Indirect en via de Veiligheidshuizen kan dat wel, wanneer er ook sprake is van geweldpleging en andere strafrechtelijk wel aan te pakken delicten. Door vermoedelijke loverboys op te pakken op hun andere strafbare feiten kunnen zij via de

persoonsgerichte aanpak onder druk gezet worden om hun gedrag “vrijwillig” te veranderen (en daarmee hun loverboypraktijken). Zouden ze zich terugtrekken van begeleiding/behandeling kan er alsnog strafrechtelijk vervolgd worden.

Het beleid ten aanzien van de opzet van de Veiligheidshuizen en de aansturing ervan wordt momenteel aangepast aan de huidige behoeften, op basis van de ervaringen die afgelopen jaren zijn opgedaan.

9. *Huize Alexandra, onderdeel van Avenier*

Huize Alexandra is een JeugdzorgPlus-instelling in Almelo. Hoewel geen specifieke opvang- en behandelorganisatie voor slachtoffers van loverboys, hebben zij (nog) een bovenregionale functie ten aanzien van de moeilijkste doelgroep (maximaal beveiligd), inclusief slachtoffers van loverboys. Alexandra telt 60 behandelplaatsen JeugdzorgPlus (alleen meisjes) en 12 ZIKOS-plaatsen (zeer intentieve kortdurende observatie en stabilisatie; behandelprogramma van drie maanden; gemengd). Er zijn structurele contacten met OM en politie.

10. *Helse Liefde*

In Limburg bestaat sinds 1997 het project “Helse Liefde”, dat zich voornamelijk richtte op voorlichting aan scholieren, docenten en beroepsgroepen (Theo Hendrickx, politie Geleen). Inmiddels hebben Theo Hendrickx en Marlies Levels (van Partners in Welzijn) de “hulpverleningsrichtlijnen voor slachtoffers van Loverboys” opgezet en zijn zij de initiatiefnemers voor het Meldpunt (zie verder). Gezien de noodzaak van uitbreiding en deelname aan het project “Aanpak loverboys Westelijke Mijnstreek” was de oprichting van een specifieke stichting noodzakelijk. De Stichting Helse Liefde is nu onderdeel van de Stichting Manna in Geleen maar functioneert zelfstandig.

11. *Meldpunt/pilot Westelijke Mijnstreek*

Op 30 september 2010 werd het Meldpunt Loverboys Westelijke Mijnstreek als eerste in Limburg geopend. Het is aangehaakt aan het Veiligheidshuis Westelijke Mijnstreek. Doel is te inventariseren hoeveel meldingen er binnenkomen en te leren welke aanpak voor daders en slachtoffers de beste is. Het betreft een tweejarige pilot om jeugdprostitutie terug te dringen. Bij positieve ervaringen zal het fenomeen eind 2011 over heel Limburg worden uitgerold. Nu al echter komen er vragen vanuit andere Veiligheidshuizen, die de beoogde afstemming tussen de regio's zullen versnellen.

Basis voor het Meldpunt vormt een convenant tussen dertig partnerinstellingen en een projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van onder andere de politie, Openbaar Ministerie, gemeente Sittard-Geleen, XONAR, Bureau Jeugdzorg en Reclassering. Om de problematiek aan te pakken was behoefte aan een breed overleg, met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Het convenant regelt onder andere alle privacyvragen.

Onder verantwoordelijkheid van de projectgroep functioneren drie werkgroepen: preventie en voorlichting; daderaanpak; slachtofferaanpak.

Het Meldpunt zelf steunt op twee pijlers: de Meld- en Verwijsroute, en het Risicotaxatie-instrument. Het Risicotaxatie-instrument, “Een stille schreeuw om hulp”, dient om potentiële, dan wel daadwerkelijke, slachtoffers van loverboys vroegtijdig te signaleren. Belangrijk daarbij is het aantal “positieve” criteria en de snelheid waarmee deze ontstaan. Hulpverleners, docenten, politiemedewerkers, leerplichtambtenaren kunnen, middels een ingevuld Risicotaxatie-instrument, en al dan niet met de naam van het mogelijke slachtoffer, hun ongerustheid melden bij het Meldpunt. Voor ouders is de weg via het Centrum voor Jeugd- en Gezin naar het Meldpunt het meest voor de hand liggend. Op basis van de score uit het Risicotaxatie-instrument komt er een groen, oranje of rood signaal uit de bus en worden de overeenkomstig noodzakelijk stappen genomen; zowel richting slachtoffer als richting dader. “Rood” zijn de slachtoffers die

duidelijk al echt misbruikt zijn en in de drugswereld zijn terecht gekomen. Zij beseffen het zelf al. “Oranje” zijn meer de meisjes die in de overgangsfase zitten; die nog niet beseffen dat ze aan het afglijden zijn, maar die snel uit het circuit gehaald moeten worden.

Wat betreft hulp aan de slachtoffers wordt er nog geen onderscheid gemaakt tussen wel/niet Licht Verstandelijk Beperkt. Hier is wel behoefte aan. Wat betreft de daderaanpak wordt op deze manier geprobeerd te achterhalen wie loverboy is en wordt geprobeerd het gedrag te stoppen door middel van strafrechtelijke aanpak (Openbaar Ministerie), of via iedere andere mogelijkheid via het Veiligheidshuis.

N.B. In Noord-Limburg is het Meldpunt/Coördinatiepunt (nog) ondergebracht bij de afdeling Vreemdelingenpolitie van de politie Limburg Noord. In geval van aangetoonde mensenhandel bij minderjarigen komt hulpverlening op gang via de agent zedenzaken van betreffende basiseenheid, die Bureau jeugdzorg inschakelt.

12. *Mutsaersstichting*

De Mutsaersstichting geeft aan dat ze binnenkort met een productaanbod voor slachtoffers komt: “Als full service centre (Jeugdzorg, GGZ en Vrouwenopvang en hulpverlening) heeft de Mutsaersstichting alle mogelijkheden in huis om een breed aanbod te kunnen bieden op het vlak van behandeling en systeemgerichte hulpverlening van slachtoffers en daders. Casemanagers van de Mutsaersstichting zijn bekend met ambulante bemoeizorg en gezinssystemische aanpak. De vrouwenopvang kan slachtoffers in de leeftijd boven 18 jaar een tijdelijke opvang bieden. Voor jongere slachtoffers kan jeugdzorg/acute zorg mogelijk tijdelijke opvang bieden. Het Steunpunt Huiselijk Geweld Noord- en Midden Limburg kan daarbij worden benut, waarbij aansluiting kan worden gezocht met het Meldpunt Westelijke Mijnstreek”.

13. *VrouwenOpvang en –Hulpverlening van XONAR*

Ook de VrouwenOpvang en –Hulpverlening van XONAR (VOH-XONAR) kan slachtoffers opvangen, zij het alleen als ze meerderjarig zijn. Er is geen behandelingsmogelijkheid en er is geen mogelijkheid tot dwang en drang.

14. *GGD Zuid Limburg, afdeling Sense (Centrum voor Sexuele Gezondheid)*

Het centrum integreert seksualiteitshulpverlening en SOA-zorg. Men kan er terecht met vragen of problemen op het gebied van seksualiteit, seksueel geweld, anticonceptie, ongewenste zwangerschap of seksueel overdraagbare aandoeningen. Men kan het centrum anoniem bezoeken of onder een gefingeerde naam. Contacten en onderzoek bij 25-minners zijn gratis en gegevens worden niet doorgespeeld (medisch beroepsgeheim). Dit alles maakt de toegang (voor risicogroepen) heel laagdrempelig, hetgeen heel belangrijk is bij preventie. Er zijn spreekuren op de diverse GGD-locaties en er worden seksinrichtingen bezocht om gratis advies te geven. Op deze manier komen de medewerkers in contact met slachtoffers van loverboys en prostituees. Deze preventieve activiteiten van de GGD afdeling Infectieziekten-bestrijding (meestal 's avonds/'s nachts uitgevoerd als er ook klanten aanwezig zijn) dient onderscheiden te worden van de activiteiten door de technisch hygiënisten die (overdag) de seksinrichtingen bezoeken in het kader van de noodzakelijke vergunning.

Problemen ontstaan indien er bij doorverwijzing voor noodzakelijke hulp rekeningen naar ouders worden gestuurd en het probleem daar onbedoeld bekend wordt; maar ook indien er verwezen moet worden naar de politie voor opsporing en opvang omdat daarmee het vertrouwen geschaad wordt en voor sommige slachtoffers de kans bestaat dat ze het land worden uitgezet.

15. *Reclassering Nederland, regio Limburg*

Medewerkers van de reclassering komen als weinigen (naast uiteraard politie en justitie) in aanraking met daders, vanuit hun toezichhoudende, begeleidende en signalerende rol.

Jacqueline Ketelaar is portefeuillehouder Huiselijk geweld binnen Reclassering Nederland en beschouwt het loverboyprobleem als een vorm van huiselijk geweld, omdat het ook geweld binnen een relatie betreft.

Binnen het AJBL (Arrondisementaal Justitieel Beraad Limburg), een orgaan waar justitiële organisaties en politie afspraken op strategisch niveau maken, is een viertal werkgroepen actief. Een daarvan is de werkgroep Huiselijk Geweld, inclusief loverboyproblematiek (onder voorzitterschap van Jacqueline Ketelaar). Hier stemmen diverse netwerkpartners (zoals politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidshuizen, Bureau Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming) elkaar en stemmen onderling af ten aanzien van deze problematiek. Een goede aanpak van daders is immers de beste preventie van slachtoffers.

5 Marktanalyse en kwantitatieve gegevens

5.1 Kwantitatief

Aangezien er geen cijfers beschikbaar zijn ten aanzien van het aantal daders, volgend hierna alleen cijfers met betrekking tot slachtoffers.

Voor inschatting van het aantal slachtoffers dient men verschil te maken tussen daadwerkelijke overtreding 273 Wetboek van Strafrecht en slachtoffers die kenmerken vertonen van dit artikel maar niet bewijsbaar of aantoonbaar zijn. Laatstgenoemde groep komt wellicht wel in beeld van hulpverlening en politie maar komt niet voor in de reguliere registraties. Veel gevallen zullen uiteraard in het geheel niet in beeld komen bij politie en hulpverlening (dark number) omdat mensenhandel in het verborgene plaatsvindt en slachtoffers niet naar buiten kunnen of willen treden of niet beseffen dat ze slachtoffer zijn.

Landelijk:

- Het aantal slachtoffers van mensenhandel dat jaarlijks bij CoMensha wordt gemeld is in de afgelopen tien jaar bijna verdrievoudigd (van 341 naar 909), waarschijnlijk door de verhoogde opsporingsinspanningen van politie en justitie en de toegenomen aandacht voor de mensenhandel. De leeftijdscategorie 18-23 jaar komt relatief het meest voor (ongeveer 40%). Minstens de helft van de gemelde slachtoffers is uitgebuit in de seksindustrie en ongeveer een vijfde van hen is minderjarig.
- Volgens de informatie van René Cardynaals, psychiater in opleiding, zitten ongeveer 1:200 meisjes in de jeugdprostitutie

Regionaal:

- Op verzoek gaf CoMensha de volgende gegevens (mensenhandel, waarvan slachtoffer loverboy):
 - ✓ **2007**
Totaal aantal meldingen regio Limburg Zuid: 42, hiervan zijn er 16 aangemeld als slachtoffer loverboy. Allen hebben de Nederlandse nationaliteit. Van deze 16 waren er op het moment van aanmelding 10 minderjarig en 6 meerderjarig.
 - ✓ **2008**
Totaal aantal meldingen regio Limburg Zuid: 15, hiervan zijn er 2 aangemeld als slachtoffer loverboy. Beide slachtoffers hebben de Nederlandse nationaliteit. Een is was op het moment van aanmelding minderjarig en 1 meerderjarig.
 - ✓ **2009**
Totaal aantal meldingen regio Limburg Zuid: 17; hiervan zijn er 5 aangemeld als slachtoffer loverboy. Alle vijf hebben de Nederlandse nationaliteit. Drie waren er op het moment van aanmelding minderjarig en 2 meerderjarig.
 - ✓ **2010** (tot november)
Totaal aantal meldingen regio Limburg Zuid: 23, hiervan zijn er 6 aangemeld als slachtoffer loverboy. Vijf daarvan hebben de Nederlandse nationaliteit, van 1 slachtoffer is de nationaliteit onbekend. Drie slachtoffers zijn op het moment van aanmelding minderjarig en drie zijn er meerderjarig.
- Jan Wassenberg, kinderrechter in Roermond, schat het aantal op 20 slachtoffers per jaar, waarvan meer dan de helft Licht Verstandelijk Beperkt. Hij heeft geen zicht op drugsverslaafd zijn. Ze zijn eerder internetverslaafd
- De geïnterviewden van het Veiligheidshuis Heerlen schatten het aantal op 10 slachtoffers per jaar voor hun subregio. Hiervan 5 minderjarig en 6 LVG.

- Het Meldpunt Loverboys Sittard-Geleen schat het aantal gekende slachtoffers per jaar in Zuid-Limburg op ongeveer 60 (op basis van de eerste ervaringen vanuit het Meldpunt).
- Volgens het Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie (RCM&P) Zuid-Limburg waren er in 2009 60 zaken van mensenhandel in Zuid-Limburg, waarvan er 26 in het kader van Loverboyproblematiek. In de eerste tien maanden van 2010 betrof het 47 zaken, waarvan 23 loverboy-gerelateerd.
- Een aantal slachtoffers zal in beide laatste registraties (Meldpunt Loverboys en RCM&P) dubbel voorkomen, waardoor volgens de geïnterviewden van het RCM&P Zuid-Limburg het totaal aantal geregistreerde slachtoffers zal schommelen rond de 65. Deze zullen deels al in de reguliere hulpverlening zijn terecht gekomen.
- Naast de slachtoffers, die al in beeld zijn, is het aantal dat nog niet bekend is uiteraard veel groter. Volgens Theo Hendrickx zijn er in Maastricht ongeveer 400 geregistreerde drugsrunners. Geschat wordt dat ongeveer 10% ook gerelateerd kan worden met loverboyproblematieken en onder dwang uitgebuit worden.
- Jacques Peters van de politie Limburg Noord geeft aan dat er in 2010 in hun regio 30 casussen zijn van mensenhandel. Hiervan valt er 1 binnen de definitie “loverboy” (in casu het financieel misbruiken van volwassen vrouwen), zijn er 4-5 zaken met vermoeden van loverboypraktijk, en is er bij de overige sprake van seksueel geweld richting minderjarigen. LVB-problematiek komt veelvuldig voor.

Algemeen wordt gepleit voor een betere registratie, liefst vanuit alle geledingen in de keten. Als het gaat om slachtoffers met een buitenlandse nationaliteit bestaat er bij mensenhandel een meldingsplicht, bij de Nederlandse nationaliteit bestaat deze meldingsplicht echter niet. Hier zou volgens CoMensha een aanpassing vanuit de wet moeten komen.

Het OM in Roermond heeft aangeboden strafrecht dossiers te laten screenen op loverboypraktijken (nu worden deze waarschijnlijk geregistreerd onder de artikelen “verkrachting” of “bedreiging” maar niet als “loverboy”).

Daarnaast valt het te overwegen om alle meisjes die bij Icarus en Gastenhof geplaatst zijn het Risicotaxatie-instrument te laten invullen om in te schatten welk aantal van hen in aanraking is geweest met loverboys.

Tenslotte zou een screening van betreffende dossiers van het Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie Zuid-Limburg kunnen laten zien waar betreffende meisjes uiteindelijk opgevangen en behandeld zijn en of dit “first best” dan wel of “second best” oplossingen waren bij gebrek aan maatwerk.

5.2 Kwalitatief

Vanuit de interviews zijn vele suggesties naar boven gekomen om de aanpak en behandeling van daders en slachtoffers te verbeteren. Zij zullen hierna beschreven worden, uitgaande van de geschetste keten.

De geïnterviewden van de Provincie Limburg gaven aan (vanuit hun rol en verantwoordelijkheid) veel belang te hechten aan preventie van het probleem, maar niet zozeer aan doelgroepenbeleid.

Niet verder uitgewerkt (zie 4.4.10) is het prima initiatief van het Meldpunt/de pilot Westelijke Mijnstreek, dat bij gebleken succes over Limburg (en volgens geïnterviewden liefst over Nederland en de Euregio) zal worden uitgerold en waarin al voorzien wordt in lacunes in de voorlichting, vroegopsporing, doorgeleiding en registratie. Hierover geven de meeste geïnterviewden aan dat zij hopen dat dit initiatief inderdaad snel in heel Limburg beschikbaar is. Wel geven de initiatiefnemers van het Meldpunt aan dat zij graag vanuit Gastenhof expertise zouden krijgen ten aanzien van Licht Verstandelijk Beperkte jongeren.

In zijn algemeenheid is door alle geïnterviewden aangegeven dit haalbaarheidsonderzoek door de Stichting Jeugdzorg St. Joseph, Gastenhof/Koraal Groep en Mondriaan zeer op prijs te stellen, omdat er behoefte is aan meer aandacht voor de problematiek en voor het creëren van (betere) oplossingen. Probleem tot nu toe is waarschijnlijk dat loverboyproblematiek niet “iemand’s” specifieke probleem is (behalve dan van het slachtoffer en eventueel haar/zijn gezin) en dat niemand als ultieme probleemeigenaar de hele keten wil/kan verbeteren. Iedereen is er ook van overtuigd dat er beter samengewerkt moet worden binnen de keten/in het netwerk. Men wil dan ook graag op de hoogte gehouden worden van de vorderingen. Als zodanig werden de projectleiders dan ook als een soort ambassadeurs gezien die het thema onder de aandacht brachten en al bezig waren met het leggen van dwarsverbanden tussen geïnterviewden/instellingen.

Algemeen gehoorde verbeteringsuggesties zijn:

- Betere contacten tussen en meer bekendheid bij de ketenpartners, verbindingen leggen, open communiceren, het probleem niet ontkennen. Ook het buitenland betrekken;
- Vereenvoudig de onderlinge communicatie, ondanks het bestaan van privacywetgeving of interne privacycodes. Alleen op deze manier kan er een echte samenwerkingsketen ontstaan;
- Bezie in hoeverre er meer met dwang en drang gewerkt kan worden richting slachtoffers (bemoeizorg);
- Verhoog de meerderjarigheidleeftijd voor prostitutie wettelijk naar 21 of 23 jaar;
- Verhoog de snelheid bij noodzakelijke plaatsing (geen wachtlijsten, geen bureaucratie).

Verbetersuggesties, uitgaande van de eerder beschreven keten

1. Proactie

Vroegtijdig signaleren van opgroei- en opvoedingsproblemen en het bieden van opvoedingsondersteuning kunnen zorgen voor stabielere gezinssituaties voor opgroeiende kinderen. De Centra voor Jeugd en Gezin (en de deelnemende partners) kunnen hierin een prominente rol vervullen.

Volgens Jacqueline Ketelaar is er in de Randstad al opvang en hulpverlening, in de vorm van laagdrempelige psychologische begeleiding en praatgroepen, voor (alle) kinderen die getuige of slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld. Ook al is het kind zelf geen fysiek geweld aangedaan, het is altijd een traumatische gebeurtenis: “huiselijk geweld IS kindermishandeling”. Deze goed opvangen kan later emotionele en persoonlijkheidsproblemen voorkomen, en dus ook daders en slachtoffers.

Via de Veiligheidshuizen er voor zorgen dat potentiële daders geen voet aan de grond krijgen of opgepakt worden vanwege andere delicten dan het loverboy-zijn. Ontmoedigingsbeleid.

Er zou, in het verlengde van het risicotaxatie-instrument voor vermeende slachtoffers, ook een screenings-/signaleringslijst of risicotaxatie-instrument voor mogelijke daders moeten komen, op basis waarvan politie, reclassering, jeugdzorginstellingen en buurtwerk beter attent gemaakt worden op deze doelgroep. Op basis hiervan zouden rechters ook beter rekening kunnen houden met de achtergrond en oorzaak van het dader zijn (vaak ooit begonnen als slachtoffer) en zou Reclassering

zelf beter toegang kunnen krijgen tot vermeende daders om hen op deze manier beter van advies te dienen en te helpen hun belangen af te wegen.

Reclassering Nederland, specifiek Damiaan van den Eijnden van de Reclassering Limburg, is hiermee bezig.

Via (toekomstig) elektronische controlemiddelen kan het gedrag van de dader in de gaten gehouden en eventueel verstoord worden. Dilemma hierbij is het aspect “controle” versus “begeleiding”.

2. *Primaire preventie*

Gesuggereerd wordt om in het onderwijs (meer) aandacht te besteden aan:

- het brede thema Seksualiteit (inclusief seksueel risicovol gedrag, incest en loverboys); eind basisschool, begin voortgezet onderwijs). Het is belangrijk om dit thema breed en op alle scholen in te voeren omdat het alleen voorlichting geven over het gevaar van loverboys scholen kan afschrikken (negatief imago). Daarentegen kunnen scholen zich juist positief profileren als zij de moed hebben om dergelijke problemen open aan te pakken en in te zijn voor een preventieve aanpak. Diverse geïnterviewden hebben aangegeven hierin een rol te willen vervullen, specifiek voor het onderwerp loverboys.
- de rol van vrienden en vriendinnen. Ze willen wel vaak helpen maar durven niet omdat de moraal is: “je verlinkt je vriend(in) niet”. Bij voorlichting moet uitgedragen worden dat je soms het vertrouwen moet verbreken en hulp moet vragen om een goede vriend(in) te zijn. Een landelijk programma rond “vertrouwen” zou hierin moeten voorzien, niet alleen op scholen, maar ook in jongerencentra en media
- weerbaarheidprogramma’s en programma’s om te leren je grenzen te stellen, op basis van een discussie over normen en waarden.

3. *Secundaire preventie*

Leerkrachten en jeugdzorgprofessionals zouden nog meer alert gemaakt moeten worden op signalen van loverboyproblematiek. Volgens diverse geïnterviewden vormt het onderwijs de beste vindplaats voor (deze) problemen. Het risicotaxatie-instrument, zoals ontwikkeld door het Meldpunt Westelijk Mijnstreek, vormt een goede basis voor verdere aanpak.

Indien ouders zich ergens melden met een hulpvraag moet hen snel duidelijk gemaakt kunnen worden waar ze die kunnen krijgen, rekening houdend met het waarschijnlijke gegeven dat hun kind of zichzelf geïntimideerd worden.

De GGD-medewerkers suggereren dat (een deel van) de hulpverlening gratis zou moeten zijn, zodat hun gratis zorg en laagdrempeligheid ook daarna garanties biedt voor continuïteit en er bij het minste vermoeden doorverwezen kan worden.

Bij vermoedens zou er al een buddy aan een mogelijk slachtoffer gekoppeld moeten worden (vanuit CJG?) om in dat stadium al vertrouwen te wekken en om tegenwicht te beiden tegen de wispelturigheid van veel slachtoffers. Er moet contact blijven, ook al raakt het slachtoffer in de grip van de loverboy, maar indien zij/hij in contact is met zware criminaliteit of prostitutie kan gemakkelijker teruggevallen worden op de al bekende vertrouwenspersoon.

4. *Preparatie*

Het wordt belangrijk geacht om in de diverse hulpverleningsorganisaties een groepje van professionals te creëren (intern meldpunt), dat zich specifiek met dit thema bezighoudt en als eerste aanspreekpunt kan dienen bij vragen vanuit de organisatie, zowel ten aanzien van zorginhoudelijke als juridische aspecten. Daarnaast een soort behandelstaf om de professional te begeleiden. Een instellingsprotocol kan daartoe het kader vormen.

Tussen de diverse organisaties zou een hulpgroep opgezet kunnen worden, in het verlengde van de CLAS-methodiek (die op een unieke manier het slachtoffer begeleidt), rond het thema (on)schuld/macht(smisbruik).

De medewerkers van het Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie, Politie Limburg Zuid, zijn bereid voorlichting te geven bij de organisaties.

Er zou meer communicatie tussen de diverse organisaties moeten komen. Zo zijn diverse geïnterviewden van mening dat Icarus, Gastenhof en Mondriaan te weinig outreachend werken, waardoor er vaak onbekendheid met hun expertise bestaat en onvoldoende afstemming. Complexe problematiek wordt vaak doorverwezen omdat het probleem niet precies past in hun aanbod. Deze organisaties zouden juist vanuit hun specifieke deskundigheid meer extern gericht moeten worden: samen vooruitkijken, afstemmen en zorgen voor warme overdracht.

Het regelmatig over en weer informeren en bezoeken van de diverse organisaties in het netwerk zou de noodzakelijke bekendheid met elkaar vergroten. Zo geeft kinderrechter Jan Wassenberg geeft aan dat gezinsvoogden vaak niet op de hoogte zijn van de juiste procedure rond zittingen in het kader van een machtiging gesloten plaatsing, terwijl de geïnterviewden van Bureau Jeugdzorg aangeven dat er betere afstemming tussen de kinderrechters moet komen: velen denken volgens hen in het belang van het kind (de geest van de wet), anderen volgen de letter van de wet.

5. *Repressie en hulpverlening (interventie)*

Aangezien daders nauwelijks in beeld zijn, heeft het weinig zin hier oplossingen voor te bedenken. In ieder geval wordt genoemd dat ze ver uit de regio geplaatst zouden moeten worden, zonder communicatie of geld.

Wat betreft de slachtoffers:

Veel geïnterviewden vinden dat de wet aangepast zouden moeten worden aan bijzondere omstandigheden; of de wet flexibel/op maat toepassen, rekening houdend met de emotionele kwetsbaarheid van de slachtoffers, respectievelijk het niet-wilsbekwaam-zijn. De wet zou ruimte moeten bieden om “vrijheidsberoving” in het belang van de ontwikkeling van het kind en voor haar veiligheidsgevoel op te leggen. Mogelijk dat de eerder genoemde Wet “Onvrijwillige psychische zorg” hiertoe in de toekomst soelaas kan bieden.

Kinderrechters en jeugdadvocaten zouden zich moeten verbeteren ten aanzien van kennis. Jeugdadvocaten zouden zich vaker moeten wenden tot LANZS, een landelijk instituut om de deskundigheid van advocaten van zedenslachtoffers te verbeteren. Volgend jaar komt er een verplichte specialisatie met opleidingseisen en een minimum aantal zaken per jaar.

De geïnterviewde kinderrechters kunnen uit de voeten met de huidige wetgeving.

Wel dienen randvoorwaarden beter geregeld te zijn en processen beter afgestemd. Er moet sneller worden begonnen met hulpverlening (uithuisplaatsingen en start behandeling) en een hulpverlener zou altijd ter zitting aanwezig moeten zijn om de actuele situatie te schetsen (onmiddellijkheidsvereiste; dit kost de hulpverlener echter een of twee dagdelen). Bureau Jeugdzorg weet op tijd wanneer er zitting is en zou de hulpverlenende organisatie op tijd kunnen informeren. Nu zijn de kinderrechters meestal afhankelijk van de informatie van de gezinsvoogd, die vaak weinig binding of overleg heeft met de behandelorganisatie en wordt ter zitting vaak tegenstrijdige informatie verstrekt door jeugdigen/ouders en gezinsvoogd. Goede informatie is belangrijk voor goede acceptatie en beter voor de behandeling. Ook zou het goed zijn als de gezinsvoogd/jeugdbeschermer begeleid zou worden door een juridisch medewerker van Bureau Jeugdzorg.

Er zou een behandelplaats afgedwongen moeten kunnen worden of betrokkenen zouden zich weer bij de rechter moeten kunnen melden omdat de behandeling te lang op zich laat wachten. Ook zouden rechters de behandelorganisaties moeten kunnen bezoeken, zoals dat nu in het kader van de BOPZ gebeurt, om zich op de hoogte te stellen van de behandeling en om in contact te kunnen treden met de behandelaars (niet in toga, zoals in de rechtzaal, maar bij de jongere te gast). Hiervoor ontbreekt echter de tijd.

Rond het beëindigen van gesloten plaatsingen is het belangrijk dat de GZ-psycholoog van Bureau Jeugdzorg goed luistert naar signalen van (in dit geval) Icarus. Daarnaast is het belangrijk dat een uitspraak over wel/niet verlenging van gesloten machtiging zo kort mogelijk vóór de zitting nog wordt gevoed met actuele informatie. De beste informatie krijgt de kinderrechter als ter zitting een hulpverlener aanwezig is.

Er wordt de wens uitgesproken om nog meer gebruik te maken van de zorgtaak van de Veiligheidshuizen (het civielrechtelijk platform). Bij dergelijke besprekingen zouden dan de ouders ook aanwezig moeten zijn, want zij zijn (met BJZ) verantwoordelijk voor de verlofplaats. Een meisje dat op (tijdelijk) verlof gaat zou dan in de gaten gehouden kunnen worden door de wijkagent (vraag is wel wat wettelijk mogelijk is als het meisje er geen toestemming voor geeft), gezinsvoogd, werkcoach. Betreffend meisje voelt zich dan waarschijnlijk ook veiliger, want ze zien vaak tegen het verlof op als ze weten dat er geen begeleiding is.

Diverse geïnterviewden pleiten voor zorgcoördinatoren, die na opsporing van slachtoffers zorgen voor een juiste opvang en behandeling. Dit zou werk uit handen nemen van de politie, die zich dan meer kan concentreren op handhaving en opsporing. Volgens Anneke Rogier wordt al geruime tijd geprobeerd door het Openbaar Ministerie en de politie om bij de Limburgse gemeenten budget te krijgen voor twee (keer 0,5 fte) zorgcoördinatoren, één voor Zuid-Limburg en één voor Noord-Limburg.

Enkele geïnterviewden geven aan dat ze de attitude bij 'de politie' onder de maat vinden als het gaat om contact met en bejegening van slachtoffers en hulpverleners; dit, los van het feit dat beseft wordt dat de politie aan waarheidsvinding moet doen. Dit zou verbeterd moeten worden.

Als belangrijk manco in de keten beschouwen velen het ontbreken van goede diagnostiek (incl. psychisch-psychiatrisch/verslaving/verstandelijk niveau) aan het begin van een begeleidingstraject om een compleet beeld te krijgen; al dan niet onderdeel van de opvang- en/of behandelvoorziening. Bij opvang dienen er ook mogelijkheden te zijn om het slachtoffer psychisch en fysiek te laten screenen (mishandeling, SOA).

Het ontbreekt volgens alle geïnterviewden in ieder geval aan specifieke opvang en behandeling van (minderjarige) slachtoffers. Voor meerderjarige slachtoffers is er wel opvang. Nodig is een kleinschalig aanbod, waar slachtoffers (meteen of na eventuele plaatsing bij een JJI, Icarus of Gastenhof) kunnen werken aan een nieuwe toekomst. Deze voorziening zou op de een of andere manier mooi/rustig gelegen moeten zijn en afgeschermd tegen weglopen en tegen daders. De vraag is hoe zich dit verhoudt met vrijwilligheid. En indien dit alleen onvrijwillig kan, dienen huidige en toekomstige wettelijke kaders (beter) benut te worden. In ieder geval zou een dergelijke voorziening meteen benut moeten kunnen worden op het moment dat een machtiging gesloten plaatsing afloopt.

Hierbij wordt gedacht aan maatwerk, te leveren vanuit de initiatiefnemende organisaties, middels het bundelen van kennis en ervaring met dwang en drang (Stichting Jeugdzorg St. Joseph); idem met Licht Verstandelijk Beperkten (Gastenhof) en idem met psychiatrie en verslavingszorg (Mondriaan).

Zowel “De betovering verbroken” als de geïnterviewden (zie ook [bijlage 3](#)) geven aan dat op basis van rust, empathie, betrokkenheid, warmte, acceptatie en respect gewerkt moet worden met vaardigheidstrainingen om structuur te bieden en met (cognitief) gedragstherapeutische technieken, in combinatie met systeem-interventies. En liefst met één vertrouwenspersoon/mentor, die goed kan plannen, organiseren, een goede “moeder” kan zijn, liefst vrouw.

Tijdens het symposium “*Loveboy.....ontmaskerd minder mooi*” werden als bestaande interventies genoemd: Girls Talk, Lang leve de liefde, Crossing Borders, Pretty Woman, EMDR.

Jeroen Eijkenboom van CLAS is van mening dat contextuele hulpverlening nog beter is dan het werken vanuit de systeemvisie omdat ook de geschiedenis van het gezin en het verleden van de ouders betrokken wordt. Volgens hem zou je Licht Verstandelijk Beperkte meisjes afzonderlijk moeten opvangen en huisvesten van niet-beperkten. De behandeling kan samen gebeuren. Wel zal CLAS beter Licht Verstandelijk Beperkte meisjes moeten kunnen herkennen en behandelen.

Sommige geïnterviewden pleiten voor groepen, specifiek voor loverboyslachtoffers, vanwege vergelijkbare therapie en de steun die ze aan elkaar kunnen hebben; met meisjes in verschillende fasen van behandeling, zodat ze van elkaar kunnen leren. Anderen zijn daar geen voorstander van omdat ze elkaar vaak kennen, elkaar ongewenste aandacht geven, de groep een broeinest kan worden en de problematiek op elkaar versterkend kan werken. Er moet ook aandacht zijn voor tienermoeders. Belangrijk is dus: maatwerk!

De voorziening moet gericht zijn op een zelfstandige terugkeer in de maatschappij, inclusief scholing en/of werken. Er moet rekening worden gehouden met trajecten van een tot twee jaar. Een mogelijkheid is een begeleiding vanuit geslotenheid naar openheid middels een deels ambulante resocialisatietraject en Scholings- en TrainingsProgramma (middels begeleiding van jongere en ouders). De plek binnen geslotenheid blijft beschikbaar als veilig toevluchtoord. Op deze manier kunnen de meisjes oefenen met de zekerheid van back-up.

Veel geïnterviewden geven aan dat het wenselijk/noodzakelijk is dat de meisjes (in eerste instantie) niet in aanraking komen met jongens, niet in de groep, maar ook niet tijdens het onderwijs!

Jacqueline Ketelaar geeft aan: plaatsen buiten de regio hoeft voor haar niet. De ouders rijden wel naar Groningen. Belangrijker is het afsluiten van social media. Er zou wel een landelijk dekkend netwerk van opvang en behandeling moeten zijn, zodat per keer en per fase bekeken kan worden waar het slachtoffers het best terecht kan.

Fier Friesland, die vrijwillige zorg aanbiedt binnen een open setting (met beperkende maatregelen), begint de behandeling met het laten ondertekenen van een behandelcontract door de cliënt. Hierin staat beschreven hoe om te gaan met sociale media, contacten met de buitenwereld, en informatie omtrent strafbare feiten. Zij bieden een zeer gestructureerde behandeling onder de motto's: “liefde en grenzen” en “nabijheid bieden”. De cliënt komt in een “snelkookpan” van begeleiding en behandeling, teneinde het traject te kunnen afronden tussen zes en twaalf maanden. Naar hun mening dienen slachtoffers niet in de eigen regio opgevangen te worden, tenzij in geslotenheid. Aangezien Fier Friesland geen geslotenheid wil aanbieden, dienen Friese slachtoffers elders in het land opgevangen te worden. Zij zijn daarom bereid samenwerking in het zuiden nader te verkennen. Zij hechten er daarbij wel aan dat hun visie op de hulpverlening onderschreven wordt.

Huize Alexandrawerkt werkt, als JeugdzorgPlus-instelling, vanuit een gesloten setting. Een groot deel van hun meisjes heeft te maken gehad met loverboygerelateerde-problematiek, meestal op basis van reeds bestaande ontwikkelings- en pedagogische problematiek (zoals hechtingstoornissen, systeemproblematiek). Daarom leveren zij, naast de reguliere JeugdzorgPlus-interventies zoals YouTurn/Equipe en Workwise, ook maatwerk middels modules als Emotie-regulatietherapie, EMDR,

dialectische gedragstherapie én een module 'loverboys'. Deze laatste is een algemene module voor alle cliënten en bestaat uit seksuele voorlichting en bewustwording van eigen seksualiteit, ter voorbereiding op de module Girls Talk. Er wordt niet gewerkt met specifieke groepen voor loverboysslachtoffers, maar ze werken wel gender-specifiek (alleen meisjes). Op deze manier kunnen cliënten ook van elkaar leren.

6. Nazorg

De geïnterviewden van de Stichting Jeugdzorg St. Joseph geven aan dat, na afloop van de plaatsing, de trajectbegeleider van Icarus nog een half jaar contact zou moeten kunnen hebben. Dit zou onderdeel kunnen zijn van het "civiele veiligheidshuis". Beter ware nog één trajectbegeleider voor zowel het interne als externe traject, want er moet op tijd begonnen worden met de "nazorg" (parallelzorg). Ook zou de Stichting Jeugdzorg St. Joseph de lacunes in ambulante nazorg, die andere organisaties achterlaten, zelf moeten kunnen compenseren en zodoende niet afhankelijk hoeven zijn van wachtlijsten elders. Ook anderen geven aan dat voldoende buddy's/coaches/ambulant werkers gemist worden die de meisjes kunnen begeleiden op hun weg om naar zelfstandigheid (schuldsanering, woonruimte, werk). De slagingskans van de hulpverlening zelf is bovendien groter als er zicht op een betere toekomst is.

Ook na beëindiging van de hulpverlening moet er toezicht blijven op slachtoffer en gezin en moet de hulpverlening voor vragen beschikbaar blijven. Indien slachtoffers meerderjarig worden, dient goede overgang naar volwassenzorg geregeld te worden.

Voor verdere suggesties wordt verwezen naar [Bijlage 4 Specifieke suggesties](#)

Overige punten

Als mogelijke netwerkpartners, naast de drie kernpartners, in een vervolgtraject worden genoemd: Veiligheidshuizen (inclusief Meldpunt Loverboys), jeugdhulpverleningsinstellingen (inclusief Bureau Jeugdzorg/AMK), Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, reclassering, Vrouwenopvang en –hulpverlening, politie, GGD-Sense, CJG's, GGZ, huisartsengroepen.

Algemeen ten aanzien van financiering

Voor algemene financiering ten behoeve van het verder op de kaart zetten van deze materie, wordt de Provincie Limburg genoemd. Voor een structurele financiering van aanbod wordt gedacht aan Jeugdzorgmiddelen, AWBZ/SGLVG, of DBC's (voor diagnoses als "posttraumatisch stress syndroom" of "verstoorde ouder-kindrelatie" of "LVG" of "depressie"). Voor nazorg/re-integratie in de maatschappij in ieder geval de gemeenten/UWV/Jongerenloket.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Op grond van dit haalbaarheidsonderzoek concluderen wij het volgende:

- ➔ Uiteraard zou iedereen wensen dat er meer preventief (vooraan in de keten) gewerkt zou gaan worden, maar de vraag is: in welke mate en wanneer levert dit effect op?
- ➔ Uit het onderzoek blijkt een grote behoefte bij professionals te bestaan ten aanzien van nadere bekendheid over en samenwerking rond loverboyproblematiek.
- ➔ Voor wat betreft de daders komen deze niet als zodanig in beeld en valt er dus ook geen specifieke voorziening te creëren.
- ➔ Het blijkt dat veel slachtoffers van loverboys zich al bevinden binnen de Jeugdzorg, JeugdzorgPlus-instellingen of JJI's. Andersom geldt tevens dat binnen deze instellingen een groot percentage (90 %?) van de geplaatste meisjes loverboygerelateerde problematiek heeft.
- ➔ Wat node wordt gemist is een opvangmogelijkheid voor minderjarige slachtoffers en goede diagnostiek en behandelingsmogelijkheden voor alle slachtoffers ("open en vrijwillig").

In de interviews worden meerdere suggesties gedaan om de keten te verbeteren en te versterken, variërend van een betere voorlichting aan jeugdigen tot een betere nazorg na afloop van een behandeling.

Daarnaast is iedereen het erover eens dat een op te zetten opvang en behandeling zouden moeten plaatsvinden in een afgeschermd omgeving, kleinschalig, waarbij op basis van rust, empathie, betrokkenheid, warmte, acceptatie en respect gewerkt moet worden met vaardigheidstrainingen en met (cognitief) gedragstherapeutische technieken, in combinatie met systeem- en/of contextuele interventies. En liefst met één vertrouwenspersoon/mentor. Gedacht wordt aan een behandelduur van ongeveer twee jaar. Er worden diverse interventies genoemd.

Nodig is dan maatwerk, te leveren vanuit de initiatiefnemende organisaties, middels een combinatie van kennis en ervaring met dwang en drang (Stichting Jeugdzorg St. Joseph); idem met Licht Verstandelijk Beperkten (Gastenhof) en idem met psychiatrie en verslavingszorg (Mondriaan).

Op basis van de huidige gegevens kan het aantal (gekende) slachtoffers per jaar op ongeveer 65 geschat worden in Zuid Limburg. Een groot aantal van hen zal momenteel waarschijnlijk al verblijven in Icarus of Gastenhof (zie boven). Dat wil zeggen dat het creëren van een specifieke voorziening niet betekent dat er een nieuwe voorziening voor 65 meisjes (instroom per jaar, twee jaar verblijvend) moet komen, maar dat er ook een verschuiving plaatsvindt vanuit de genoemde organisaties (met reeds bestaande financiering) ten behoeve van meer maatwerk en snellere hulp.

In interviews gehoorde dilemma's:

- ➔ De vaak (door de kinderrechter opgelegde) te gering beschikbare tijd voor de hulpverlening om besef voor de problematiek bij het meisje te krijgen, om te werken aan het thuismilieu, om nazorg op te zetten, om werk en/of huisvesting te zoeken; versus het niet kunnen verlengen door de kinderrechter omdat er geen concreet zicht zijn op (na)behandeling (wachtlijsten).
- ➔ De GGD, afdeling Sense, hanteert strikt het beroepsgeheim omdat hiermee het vertrouwen en laagdrempeligheid gegarandeerd zijn. Dit bemoeilijkt het informeren van andere hulpverleners. Het is dan vaak beter om contact te blijven houden en zodoende goede

adviezen, medicatie, anticonceptie of inentingen te geven dan “door te duwen” en de cliënt te verliezen.

- Begeleiding/hulp versus controle/repressie (enigszins in het verlengde van het voorgaande): dit dilemma kan zich binnen één organisatie resp. één professional voordoen: je wil dader of slachtoffer begeleiden naar een betere toekomst, maar dat kan alleen op basis van vertrouwen. Wat als er dan controle of repressie nodig is? Al zou je deze verantwoordelijkheden kunnen scheiden, het dilemma komt in beeld als er intensiever samengewerkt wordt in de keten.
- Voor de slachtoffers en hun systeem is het vreemd dat het slachtoffer intensieve politiebemoeienis heeft en de dader niet (of op zijn minst: niet zichtbaar).
- Het in eerste instantie ver buiten de regio plaatsen van een slachtoffer (in het kader van veiligheid en voorkomen van terugval) belemmert het onderzoeks-/justitieel traject en de reïntegratie.

Bij de verdere uitwerking en implementatie van een voorziening zouden de drie kernpartners een voortrekkersrol kunnen vervullen, naast andere ketenpartners als de Veiligheidshuizen (inclusief Meldpunt Loverboys), jeugdhulpverleningsinstellingen (inclusief Bureau Jeugdzorg/AMK), Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, reclassering, Vrouwenopvang en –hulpverlening, politie, GGD-Sense, CJG’s, GGZ, huisartsengroepen.

Naast hun initiërende rol bij het zoeken naar en oplossen van lacunes in de hulpverlening, kan het belang van “preventie” niet genoeg benadrukt worden. Daartoe zouden echter andere organisaties meer het initiatief moeten nemen.

Ten aanzien van algemene financiering van het onderzoeks- en implementatietraject wordt de Provincie Limburg genoemd.

Voor wat betreft de financiering van de hulpverlening zelf kan gedacht worden aan Jeugdzorgmiddelen, AWBZ/SGLVG, of DBC’s (voor diagnoses als “posttraumatisch stress syndroom”, “verstoorde ouder-kindrelatie”, “LVG” of “depressie”), en in de toekomst aan gemeenten. Voor nazorg/re-integratie in de maatschappij in ieder geval de gemeenten/UWV/Jongerenloket. Mogelijk dat er ook “Rouvoetmiddelen” beschikbaar zijn (AWBZ-middelen om de behandelduur te verkorten en om de doorstroom te bevorderen; via het Zorgkantoor).

Volgens Jacques Peters van de politie Limburg Noord wordt er landelijk gewerkt (door de ministeries van Veiligheid en Justitie, Binnenlandse Zaken, Sociale zaken en werkgelegenheid; en Comensha) aan financiering van opvang en behandeling van slachtoffers.

Op basis van het bovenstaande kan het volgende geconcludeerd worden:

Er bestaat voldoende draagvlak bij de stakeholders om de hele keten rond loverboyproblematiek te versterken (te beginnen bij preventie) en om een specifiek hulpverleningsaanbod op te gaan zetten.

6.2 Onze aanbevelingen

De aanbevelingen worden onderscheiden in acties, die de kernpartners:

1. Meteen zelf kunnen oppakken
2. Kunnen stimuleren/bevorderen
3. Nog verder moeten ontwikkelen

1. Zelf oppakken

- In het kader van preventie: geef voorlichting aan de jongeren die de kernpartners onder hun hoede hebben: voorlichting geven over normen en waarden, het brede thema Seksualiteit (inclusief seksueel risicovol gedrag, incest en loverboys), zelfvertrouwen, weerbaarheid, de rol van vriend(inn)en
- Richt per organisatie een intern meldpunt in, dat zich specifiek met dit thema bezighoudt en als eerste aanspreekpunt kan dienen bij vragen vanuit de organisatie, zowel ten aanzien van zorginhoudelijke als juridische aspecten. Verbind deze meldpunten met elkaar om zodoende ook een sociale kaart te creëren
- Initieer en organiseer goed geleide rondetafelconferenties (bijvoorbeeld in overleg met het Meldpunt Westelijke Mijnstreek, de Veiligheidshuizen, de GGD Zuid Limburg, of Reclassering Limburg; eventueel het Expertisepunt Jeugdprostitutie van MOVISIE) en bezoeken aan organisaties waardoor professionals en bestuurders elkaar kunnen ontmoeten, informeren en bijpraten. Beseft wordt dat de diverse organisaties diverse belangen hebben, maar dat elkaars inzet beter gewaardeerd en afgestemd moet worden. Ontschotting dus!! Alleen op basis van een open dialoog kunnen ieders grenzen verkend en opgezocht worden en kan de keten versterkt worden!
- Verspreid op enig moment de definitieve haalbaarheids-rapportage (al dan niet geanonimiseerd; al dan niet in samenwerking met het Meldpunt Westelijke Mijnstreek)
- Overleg met het Meldpunt Westelijke Mijnstreek hoe de gewenste expertise van Gastenhof, Het Keerpunt/Icarus en Mondriaan daar kan worden benut
- Het momenteel ontwikkelen door Icarus van trajectbegeleiding vergemakkelijkt in de toekomst ook de hulp, reïntegratie in de maatschappij, en nazorg aan slachtoffers van loverboys.

2. Stimuleren/bevorderen

- Het zich verschuilen achter privacy belemmert ook hier de samenwerking. Aan de andere kant is beroepsgeheim voor bijvoorbeeld de GGD-medewerkers richting de doelgroep een noodzaak voor laagdrempeligheid. Binnen de huidige en te verwachten wettelijke kaders dient hiervoor een oplossing gevonden te worden, eventueel uitgaande van de recent ingevoerde Verwijsindex en al dan niet vastgelegd in een instellingsprotocol, bijvoorbeeld rond huiselijk geweld
- Zorg dat het idee van Meldpunt Westelijke Mijnstreek in heel (Zuid-) Limburg beschikbaar komt, als laagdrempelige frontoffice voor ouders en professionals. Dit kan centraal (expertisecentrum) of decentraal worden ingericht
- Stimuleer het aanstellen van twee (parttime) zorgcoördinatoren, die na opsporing van slachtoffers zorgen voor een juiste opvang en behandeling
- Versterk de civielrechtelijke functie (platform) van de Veiligheidshuizen. Zorg voor structureel overleg tussen partners over casuïstiek. Er moet op gelijkwaardig niveau gesproken kunnen worden over de te voeren strategie, ook al is ieders rol verschillend. Zo moet een GGD-medewerker vrij zijn/haar casus of probleem (bijvoorbeeld ten aanzien van een seksinrichting) kunnen bespreken zonder dat meteen de politie een inval doet, want dan zal de preventieafdeling van de GGD er nooit meer binnengelaten worden. Gesuggereerd/gevraagd wordt dat/of de GGD binnen de Veiligheidshuizen wellicht de procesmanagers ten aanzien van zorg kunnen leveren
- De hele keten rond seksuele hulpverlening (inclusief Loverboyproblematiek) kan beter en structureel geregisseerd worden. Naar onze mening komen hiertoe met name in beeld: de Veiligheidshuizen en/of (bijvoorbeeld) Sense (GGD Zuid Limburg). De Veiligheidshuizen, vanwege hun doelstelling en omdat de vier Veiligheidshuizen in Zuid-Limburg al onder één regie staan; Sense, omdat het de hele regio bestrijkt, laagdrempelig is en diverse aspecten van (seksuele) preventie en hulpverlening uitvoert

- Het is belangrijk om de ontwikkelingen ten aanzien van de regie en aansturing van de Veiligheidshuizen in de gaten te houden om op het juiste moment verdere aansluiting te zoeken, zowel ten aanzien van de regie, als ontmoetingsplatform en op operationeel niveau.

3. Verder ontwikkelen

- Bezie in hoeverre de hulp aan loverboy-slachtoffers die bij Icarus, Gastenhof en Mondriaan zijn opgenomen, verbeterd kan worden: het bespreekbaar maken van de problematiek, de signalering, de modulaire interventies, de nazorg. Genoemde organisaties kunnen daarnaast elkaar, vanuit hun specifieke expertise, versterken. Bezie in hoeverre het mogelijk is dat deze meisjes tijdens (de eerste fase van) het verblijf in Icarus niet in contact komen met jongens, ook niet tijdens het onderwijs of vrije tijd.
- Daarnaast blijkt er grote behoefte te bestaan aan een opvang- en hulpverleningsvoorziening in de regio, “open en vrijwillig”, voor minder- en meerderjarige slachtoffers. De meeste geïnterviewden zijn van mening dat deze slachtoffers in de eerste fase van begeleiding opgevangen dienen te worden binnen geslotenheid of buiten de eigen regio. In de tweede fase kan en moet de begeleiding (vanwege de terugkeer in de maatschappij en relatiesysteem) wel in de eigen regio plaatsvinden.

Een op te zetten voorziening zou aan beide fases invulling kunnen geven.

Het verdient aanbeveling om hierin samenwerking te zoeken met netwerkpartners, met name VOH-XONAR en Fier Friesland. Fier Fryslân staat bekend om zijn goede hulpverlening (bewezen effectief), professionele uitstraling en het vinden van de benodigde financiering. Zij hebben al aangegeven open te staan voor samenwerking.

Op basis van het bovenstaande kan het volgende aanbevolen worden:

- 1. Zet bovenstaande adviezen om in acties**
- 2. Zet daarnaast een projectorganisatie op om de juiste financiering te zoeken voor een nieuw specialistisch aanbod en om dit aanbod in te richten. Hieraan is behoefte en er is draagvlak voor. Voordat hiertoe wordt overgegaan adviseren wij (op bestuurlijk niveau) contact te zoeken met Fier Friesland, teneinde te bezien in hoeverre samenwerking (inhoudelijk en financieel) nuttig en noodzakelijk is.**

Bijlage 1 Toekomstig wettelijk kader

Nieuwe werkwijze bij onvrijwillige psychische zorg

Het kabinet Balkenende IV heeft in mei 2008 besloten om de huidige wetgeving op het terrein van gedwongen psychische zorg te vervangen door een nieuwe wet. De 'Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg' introduceert een andere werkwijze dan de huidige gang van zaken. De rechter blijft de enige die besluit over gedwongen zorg. Maar in de toekomst laat de rechter zich adviseren door regionale, multidisciplinaire commissies.

Om doel, werkwijze en taken van de commissies te ontwikkelen en uit te testen heeft de minister van VWS in het najaar van 2008 het project 'Commissies Verplichte GGz' ingesteld. Het is een samenwerkingsproject van het ministerie van VWS en het ministerie van Justitie met inbreng van partijen die betrokken zijn bij onvrijwillige psychische zorg.

Het project is op 3 februari 2010 afgerond met de overhandiging van het advies van de stuurgroep van het project aan de minister. Het advies is in februari 2010 naar de Tweede Kamer gestuurd. Na de val van het kabinet Balkenende IV heeft het parlement het onderwerp verplichte GGz controversieel verklaard. Dit betekent dat het advies niet tijdens de demissionaire kabinetsperiode aan de orde komt.

Stok achter de deur maakt sancties effectiever

In 2011 treden naar verwachting de gewijzigde regelingen voor de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidsstelling in werking. Ruimere toepassing van justitiële voorwaarden moet leiden tot effectievere sancties en (verdere) afname van de recidive.

Korte vrijheidsstraffen zijn doorgaans weinig effectief. De dader zit te kort vast om aan zijn of haar gedrag een positieve draai te kunnen geven. Een voorwaardelijke vrijheidsstraf biedt in dat opzicht méér ruimte, door de eraan verbonden (langere) proeftijd. Zo kan de rechter bijvoorbeeld als bijzondere voorwaarde opleggen dat de dader een gedragstraining gaat volgen, gaat afkicken van drank of drugs, of zich niet meer in een bepaalde straat of buurt vertoont. De reclassering houdt toezicht op naleving van de voorwaarden. Komt de veroordeelde zijn afspraken niet na, of gaat hij opnieuw in de fout, dan moet hij alsnog zijn vrijheidsstraf uitzitten.

Voorwaardelijke vrijheidsstraffen bieden dus betere mogelijkheden om te komen tot een 'persoonsgerichte aanpak', waarmee de afgelopen jaren veelbelovende resultaten zijn behaald. Zo vallen minder ex-gedeteneerden terug in crimineel gedrag: ten opzichte van 2002 is de recidive al met bijna 5 procentpunt gedaald. Reden voor Justitie om de mogelijkheid om voorwaardelijke straffen toe te passen te verruimen. Het wetsvoorstel waarin deze verruiming wordt geregeld treedt in 2011 in werking.

Dit wetsvoorstel regelt tevens de voorwaardelijke invrijheidsstelling. Ook hierbij kan straks ruimer gebruik gemaakt worden van justitiële voorwaarden. In het verleden kwam een veroordeelde 'automatisch' vrij nadat hij twee derde van zijn straf had uitgezeten. Sinds 1 juli 2008 worden aan deze vervroegde invrijheidsstelling voorwaarden verbonden. Deze voorwaarden kunnen – net als bij de voorwaardelijke vrijheidsstraf – sterk uiteenlopen. De veroordeelde moet bijvoorbeeld een bepaalde opleiding of training volgen, of verplicht hulp of zorg aanvaarden. Wie zich niet aan de voorwaarden houdt – en de reclassering ziet daar op toe – moet het strafrestant alsnog uitzitten.

Bijlage 2 Informatie RCM&P

Regionaal Coördinatiepunt Mensenhandel & Prostitutie, Politie Limburg Zuid

Het team maakt onderscheid tussen wel/niet prostitutie, minder- of meerderjarig, legaal of illegaal in Nederland verblijvend en/of werkend, wel/niet vrijwillig. Dat laatste aspect is het moeilijkst in te schatten. Daarvoor is tijd en vertrouwen nodig. Minderjarigen worden mee naar het bureau genomen, meerderjarigen wordt het aangeboden. Je kunt dan niets dwingen. Prostitutie is legaal, dus meekomen, kan alleen vrijwillig.

Het team heeft eenmaal per week onderling overleg en eenmaal per maand met Officier van Justitie Anneke Rogier. Het team werkt (in principe) altijd met zijn tweeën. Het team bezoekt vier maal per jaar alle bordelen. Dit vergt echter veel voorbereidingstijd en bij het aantreffen van illegalen ook veel nazorg. Bij niet vergunde illegale bedrijven mogen ze als gemeentelijke controleurs al het nodige aan een onderzoek onderwerpen. Escortclubs worden gecontroleerd ze door dames naar een fakedwelling te laten komen en hen te ondervragen.

Er zijn 60 meldingen van mensenhandel per jaar in Zuid-Limburg, waarvan bijna de helft loverboygerelateerd is. Slachtoffers van loverboys worden vaak in de raamprostitutie te werk gesteld, en die is er niet in Zuid-Limburg; wel in Aken, België en De Wallen in Maasbracht. Er is veel verslavingsproblematiek bij slachtoffers.

Bijlage 3 Aanbevolen interventies

Uit: “De betovering verbroken”, Anke van Dijke en Linda Terpstra.

Algemeen werkzame factoren: betrokkenheid, empathie, warmte, acceptatie, aanmoediging, respect, vraaggericht en dialooggestuurd, empowerment. Daarnaast: vaardigheidstrainingen om structuur te bieden en (cognitief) gedragstherapeutische technieken, in combinatie met systeeminterventies. De aanpak is daarbij gericht op het veranderen van irrationele gedachten (cognities) die het gedrag beïnvloeden en op het aanleren van sociale en probleemoplossende vaardigheden.

Belangrijk is het aanbieden van multimodale interventies, die bestaan uit meerdere, elkaar aanvullende veranderingsstrategieën en die gericht zijn op verschillende contexten, zoals het gezin, de school of de vriendenkring. Vervolgens:

- Geleidelijke blootstelling
- Het verwerken van traumatische gebeurtenissen en het behandelen van dissociatieve stoornissen, depressie en seksuele preoccupatie
- Het werken aan een adequate dag- en vrijetijdsbesteding, woning, financiën, middels
- Vertrektraining, ZelfstandigheidsTraining

Een 24-uurs opvang en behandeling dient de volgende kenmerken te hebben:

- Gesloten
- Meidengroepen, voor meiden met primair internaliserend probleemgedrag
- Er wordt gewerkt met gestructureerde en gefaseerde programma's
- Idem met een systeem van belonen en straffen
- Idem met gemengde en divers samengestelde teams

Een outreachende aanpak is nodig bij ambulante hulp aan meisjes die zich vrijwillig laten begeleiden.

Fasen in de rol van hulpverlener zijn:

1. Verheldering; als vertrouwenspersoon,
2. Nuanceren; als medeonderzoeker en deskundige,
3. Werken; als coach

Uit: “Bordergirls en Loverboys”, René Cardynaals.

Fase	Tijdens hulpverlening aandacht voor
Euforie	Verbondenheid
Grensverlegging	Begrenzing
Hersenspoeling	Veiligheid
gehoorzaamheid	Autonomie
Ontluistering	Eigenwaarde
Ontmaskering	Sanering
Losmaking	Relaties

René Cardynaals is van mening dat georganiseerde misdaad vraagt om georganiseerde aanpak om slachtoffers te voorkomen. Bij behandeling slachtoffers dient men er rekening mee te houden dat het vaak gedissocieerde persoonlijkheden betreft, die seksverslaafd zijn omdat dit voor hen de enige manier is om te communiceren. De behandeling zou Kleincentered/Rogeriaans-gericht moeten zijn. Als je bij opvang en behandeling teveel grenzen stelt, verlies je de slachtoffers. Aandacht moet er zijn voor schuldsanering (het is niet zeldzaam als een slachtoffer € 70.000 schuld heeft) en opleiding/beroep.

Bijlage 4 Specifieke suggesties

- ✓ Sneller meisjes in een JJI plaatsen. De scheiding civiel- en strafrechtelijke plaatsingen is gebeurd om te voorkomen dat civielrechtelijk geplaatsten tussen strafrechtelijk geplaatsten zouden verblijven. Andersom gebeurt wel: jongeren met eerder strafrechtelijke problemen zoals geweldpleging worden door de kinderrechter het liefst zo “licht mogelijk” geplaatst: in gesloten jeugdzorg in plaats van in een JJI. Tussen de meisjes van Icarus zitten zeker ook lovergirls (daders dus), die beter in een JJI zouden thuishoren.
- ✓ De politie zou voor haar onderzoek meer rekening moeten houden (en deskundige hulp inschakelen) met het lage verstandelijk niveau van sommige meisjes. Onderzoek bij mogelijke slachtoffers zou moeten gebeuren zoals in de “kinderstudio” door een combinatie van politiefunctionaris en gedragswetenschapper. Noodzakelijk is ook de continuïteit bij de politie, zowel ten aanzien van het specifieke thema als ten aanzien van het volgen van een casus.
- ✓ Een organisatie als Gastenhof mag vanuit de WGBO geen post- of telefoonverkeer weigeren (wel vanuit de BOPZ, maar die is niet van toepassing binnen Gastenhof). Toch zou in dit kader (ter bescherming voor de jongere) vaker gegrepen moeten kunnen worden naar maatregelen in het kader van wils-, emotionele, of handelingsonbekwaamheid.
- ✓ De geïnterviewde medewerkers van Bureau Jeugdzorg doen de suggestie dat Icarus nieuwe specifieke therapeutische mogelijkheden gaat ontwikkelen, zoals drama-, muziektherapie, non-verbale therapie, EMDR.
- ✓ Peter Nelissen geeft aan dat hij, voor het moment dat daders (en slachtoffers) in beeld zijn, een diagnostisch instrument heeft ontwikkeld en beschikbaar heeft ten behoeve van verdere behandeling. Hij krijgt regelmatig aanvragen voor diagnostiek op individueel niveau voor de hardnekkigste situaties, al dan niet voor geprioriteerde cliënten via de veiligheidshuizen als vertrekpunt voor therapie. Bezien zal moeten worden of, zoals gehoord, dit instrument misschien te zeer een risicotaxatie-instrument is en te weinig een diagnostisch instrument.
- ✓ Volgens Peter Nelissen zullen de daders in dit kader zich kenmerken door onderdrukking en intimidatie, net zoals bij huiselijk geweld. Evenals bij huiselijk geweld speelt hier ook de specifieke dader/slachtoffercombinatie een rol, zo niet is er sprake van een symbiotische relatie. Nodig is dan ook: systeemtherapie en cognitieve therapie. Een in te vullen profiel van het slachtoffers levert ingangen op voor preventie.
- ✓ De geïnterviewden van het Veiligheidshuis Kerkrade zouden graag zien dat alle politiecasussen bij hen zouden langskomen en gescreend konden worden.
- ✓ Het AMK komt alleen in beeld bij geweld binnen relaties. Volgens de geïnterviewden van de GGD zou het goed zijn als het AMK ook iets zou kunnen betekenen voor minderjarige slachtoffers van uitbuiting en geweld zonder dat er sprake is van een echte relatie.
- ✓ De GGD-medewerkers zouden het ook op prijs stellen al de gemeenten meer gezamenlijk beleid zouden maken ten aanzien van het preventief bezoeken van bordelen. De GGD heeft wel overal toegang in het kader van technische hygiënezorg, maar niet in het kader van preventie.